

4

Göteborg

Lu 272 / Lu 296

~~Björlanda 221 & 222~~

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

FYNDrapporter 1971

Inv.nr 49050 & 49057

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1970:13

Ark. Ark. Gbg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

Göteborg Lu 272 / Lu 296

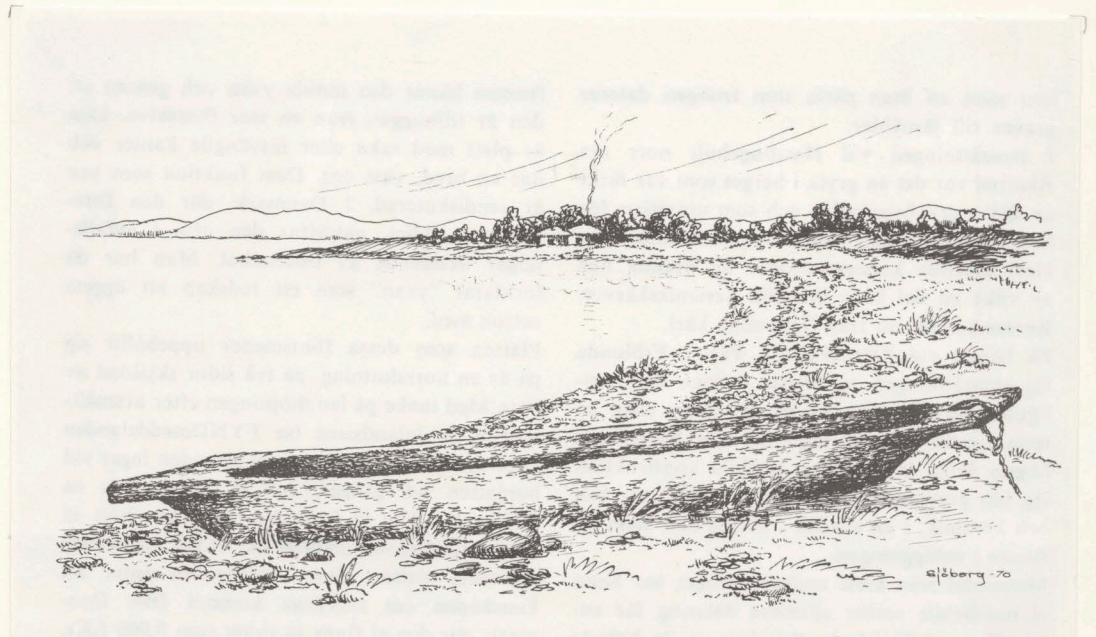
Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

FYND AV TVÅ STOCKBÅTAR

brons- / järnålder

INU.NR 49050 & 49051

Riksantikvarieämbetet
Statens Historiska Museum
Storgatan 41, Stockholm Ö
Dnr 1012 b) 1972

Dnr 410/72/090

1 DEC. 1972

Göteborgs arkeologiska museum
GÖTEBORG

Riksantikvarieämbetet får meddela, att riksantik-
varien vid föredragning den 10 oktober 1972

har beslutat, att fynden från undersökning av fornl.

12:218, 219, Låssby, Skäggereå, Björlanda sn, Göteborg, Bo

tillföres Göteborgs arkeologiska museum

Fynden har ~~XXX~~ begärts av Eder.

~~XX~~
~~Fynden jämte förteckning över dem kommer att över-~~

~~XXXXX XXX~~
~~sändas genom Statens Historiska Museum.~~

Stockholm den 10 oktober 1972

För riksantikvarieämbetet

Margareta Biörnstad
Margareta Biörnstad

Bilagor

12:218, 219 LÅSSBY SKÄGGERED GÖTEBORG
STOCKBÅTAR BRONSÅLDER/JÄRNÅLDER

12:218, 219 LÅSSBY SKÄGGERED GÖTEBORG STOCKBÅTAR BRONSÅLDER/JÄRNÅLDER

Fynd av två stockbåtar, genom C^{14} -analys daterade till 265, respektive 535 ± 100 f.Kr.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Båt 1 (12:218) påträffades på fastigheten Låssby 2:2 och båt 2 (12:219) på fastigheten Skäggered 1:3, 1:4, Björlanda, Göteborg (fig 1).

Grävningsorsak: Meddelande till museet om att båtarna påträffats i samband med anläggningsarbeten för AB Volvo.

Grävningstid: 13 - 14 maj 1970.

Antal timmar: Ca 10 arkeologtimmar i fält. Dessutom under en dag hjälp av ett flertal personer och maskiner, vilka ställdes till förfogande av AB Volvo.

En första besiktning av fyndplatsen gjordes den 13 maj av B.Frykman och J.E.Sjöberg, varefter den antikvariska bevakningen av upptagandet omhänderhades av H.Olsson.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

C^{14} : Laboratoriet för radioaktiv datering, Stockholm. Analys St 3550, St 3551.

Konservering: Wasavarvet, Stockholm.

TOPOGRAFI

Båtarna låg ungefär mitt i den, nu lertäckta, dalgång, vilken löper från Göta älvs mynningsområde i söder upp till Nordre älvs mynningsområde i norr. Fram till omkring tiden för Kristi födelse, utgjorde denna dalgång ett segelbart sund och på de omgivande bergshöjderna har under de närmast föregående åren undersökts ett stort antal fornlämningar från yngre bronsålder och tidig järnålder¹⁾.

UTSEENDE FÖRE UNDERSÖKNING

Det ursprungliga läget är ej känt. Enligt arbetsledningen på

platsen urschaktas först ett kraftig lerlager, varefter sprängsten påföres från kanterna, så att denna sten pressar upp ytterligare lera. Ur dessa uppressade lermassor stack upp ett stävparti av båt 1 (styckena 1a, 1b och 1c fig 2). Enligt uppgift av den grävmaskinist, som anmälde fyndet, var detta stävparti till en början upprättstående till ca 1,5 m höjd, men efter en dag bröts det av och då museet efter inkommen anmälan besiktade platsen låg stävpartiet synligt på leran medan ytterligare några bitar syntes sticka upp ca 0,5 m ur leran (fig 4).

De först påträffade delarna av båt 2 kom upp tillsammans med schaktmassor i samband med urschaktning av lera. Styckena låg i kanten av det urgrävda hålet och vid museets besiktning kunde ytterligare ett stycke iakttagas uppstickande ur vattnet. Grävmaskinisten bedömde hålets djup till mellan 1 - 2 m.

ARBETSBESKRIVNING

Med hjälp av maskiner byggdes en väg från kanten av de påförda stenmassorna ned till platsen för fyndet av båt 1. En provisorisk plattform lades ut på leran runt denna. Det lösa stävpartiet skyddades av en ram av plankor, runt vilka lades en kätting, så att delarna kunde lyftas och transporteras upp. Efter att ett ca 2 m tjockt lerlager avlägsnats runt de uppstickande partierna, kunde dessa på liknande sätt dragas upp ur leran.

De upptagna delarna skyddades genom att provisoriska träramar byggdes runt dem. Efter transport till museet företogs en uppmätning och fotografering. Båtarna hölls nu ständigt genomfuktade fram till emballeringen och transporten till Wasavarvet.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Förekomsten av passform mellan enstaka stycken kunde konstateras i samband med upptagandet. I övrigt kunde ej iakttagas några ytterligare fynd eller i övrigt något av arkeologiskt intresse. Arbetet måste utföras med största försiktighet då ras från stenfyllnadsmassorna och sättningar i leran förekom ett flertal gånger.

BESKRIVNING AV BÅTARNA

Båt 1 (fig 2): Längd ca 6,5 m, bredd i fören ca 0,65 m och i aktern

ca 0,9 m. Höjden är ca 0,4 m i fören och 0,55 m i aktern. I det parti, som här betecknats som fören, sluttar båtens botten jämnt upp mot ett överhäng ca 0,45 x 0,6 m. Detta är något urgröpt och skålformat och begränsas runt om av en kant, vilken längs yttersidorna utgör en direkt fortsättning av relingen. I den kant, som begränsar detta överhäng mot båtens inre, finns tre ursprungliga genombrytningar eller rännor. Med en dragning åt ena sidan i detta överhäng, finns ett rektangulärt hål ca 8 x 10 cm.

Aktern är tvärt avskuren och går snett uppåt mot ett liknande överhäng. Också detta är närmast skålformigt och begränsas längs ytterkanterna av en utsparad kant, vilken utgör relingens förlängning. Längst akterut är detta överhäng något förtjockat.

Båtens reling är svagt rundad inåt och vid kanten ca 4 cm tjock. I båtens botten förekommer några utsparade klackar. I fören finns i övergången mellan båtens botten och sluttningen upp mot överhängen en utsparad klack ca 0,2 x 0,25 m. 1,3 m längre in i båten finns ett närmast runt, flackt, utsparat stycke ca 0,1 m i diameter. Båda dessa ligger i båtens mittlinje. I aktern finns två, kvadratiske stycken, vilka avsmalnar uppåt och som är placerade symmetriskt i förhållande till mittlinjen och med ett inbördes avstånd av ca 0,25 m. Dessa är ca 0,1 x 0,1 m och 0,1 m höga.

Båt 2 (fig 3): Av båten finns bevarat ett stävparti, vilket dock är skadat, en del av botten, vilken har passform med detta stävparti och hälften av det andra stävpartiet.

Det bäst bevarade stävpartiet har en bredd av ca 0,7 m. Det är genom sen skada avskuret snett i förhållande till båtens längdaxel, men det bevarade partiet antyder att det också här har förekommit ett överhäng av ungefär samma utseende som på båt 1. Relingens tjocklek är vid dess ytterkant ca 7 cm. I båtens botten finns en utsparad klack, vilken förefaller sitta med en dragning åt ena sidan. Huruvida ytterligare en klack förekommit så att denna konstruktion varit analog med förhållandena i aktern på båt 1, går ej att avgöra.

Den sammanlagda längden av detta bevarade parti är ca 5,2 m, vartill kommer ytterligare ca 1,15 m längd hos den bevarade delen av det andra stävpartiet. I detta finnes en antydning till

förekomst av ett rektangulärt hål, ett även här förekommande överhäng. Tvärs över detta finnes dessutom en utskuren ränna, i vilken är insatt en träkil.

SAMMANFATTNING

Fynd av två stockbåtar, påträffade ungefär mitt i den dalgång, vilken under förhistorisk tid utgjorde ett segelbart sund mellan utloppen av Göta älv i söder och Nordre älv i norr. Båtarna uppvisar ett flertal konstruktionsdetaljer såsom överhäng i stävpartierna, med ett i ena ändan befintligt, fyrkantigt hål och ur bottenverket utsparade klackar inne i båtarna.

H.Olsson

DATERING OCH UTVÄRDERING

De båda stockbåtarna är genom C^{14} -analys daterade med ett prov ur vardera båten. Proven är tagna i stammarnas yttre årsringar. Dateringen för båt 1 är angiven till 265^{+100} f.Kr. enligt standarddeviationen (=68% sannolikhet). Detta innebär att båten bör ha varit i bruk under förromersk järnålder.

Båt 2 är daterad till 535^{+100} f.Kr. enligt standarddeviationen. Den kan alltså vara tillverkad någon gång under bronsålderns slutskede. Huruvida den skall räknas tillhöra bronsåldern eller den tidiga järnåldern är en fråga om var man vill göra gränsdragningen mellan dessa perioder i denna del av västsverige. Viktigare är att ålderskillnaden kan vara obetydlig, ja till och med omvänd. Om man, enligt C^{14} -laboratoriets rekommendation, ökar deviationen till det dubbla för uppnående av 95% sannolikhet i analysvärdena, så uppstår en period på 130 år, under vilken båtarna mycket väl kan ha tillverkats samtidigt. Den påfallande överensstämmelsen i båtar-
nas utformning, inte enbart i den allmänna karaktären, utan även i konstruktionsdetaljer sådana som överhäng "förtöjningshålets" placering och de utsparade klossarna i durken talar för att de tillhör en gemensam tillverkningstradition. Kännedomen om denna tids farkoster är emellertid ännu alltför liten för att man med någon säkerhet skall kunna uttala sig om sådana traditioners varaktighet i tid.

Fyndplatsens läge i den smalaste delen av en dalgång, som fram till

järnålderns början var ett segelbart sund är också av intresse. På båda sidor av detta "sund" har museet undersökt en antal rösen och enkla stensättningar samt en del andra spår av förhistorisk bebyggelse. I de fall, då dessa kunnat dateras, hänför de sig från yngre bronsålder fram till tidig järnålder. I flera fall ligger dessa gravanläggningar på öar i det dåtida sundet dit man ej kunnat komma utan båt. Det är därför inte helt otänkbart att båtarna och en del av gravanläggningarna hör hemma i samma kulturmiljö.

SUMMARY

Find of two log-boats, discovered approximately in the middle of a valley, which, in pre-historic times, constituted a navigable strait between the estuary of the Göta river to the south and the Nordre river to the north (Fig. 1). The boats show several construction details, such as overhang in the stem area, with, in one end, a discernible square hole, and inside the boats, plugs projecting in the planking of the hull (Figs 2 & 3).

The boats have been C^{14} -dated to 265 B.C. $\pm$ 100, and 535 B.C. $\pm$ 100, which means that they were in use during the transition from the Bronze to the Iron Age. It is interesting to note that several graves along the shores of the strait could be dated the same period.¹⁾

J.E.Sjöberg

Litt:

1) Olsson, H. "Syrhålaområdet, introduktion" ur Fyndrapporter 1969.

Wigforss, J. "Låssbyområdet, introduktion" ur Fyndrapporter 1970.

Olsson, H. "Skaggeredsområdet, introduktion" ur Fyndrapporter 1970.

Sjöberg, J.E. "Nya gamla båtar", Fyndmeddelanden nr 7, utgiven av Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening.

Sjöberg, J.E. "Hypotetiska båtar - och verkliga" ur Göteborgs arkeologiska musei årstryck 1970.

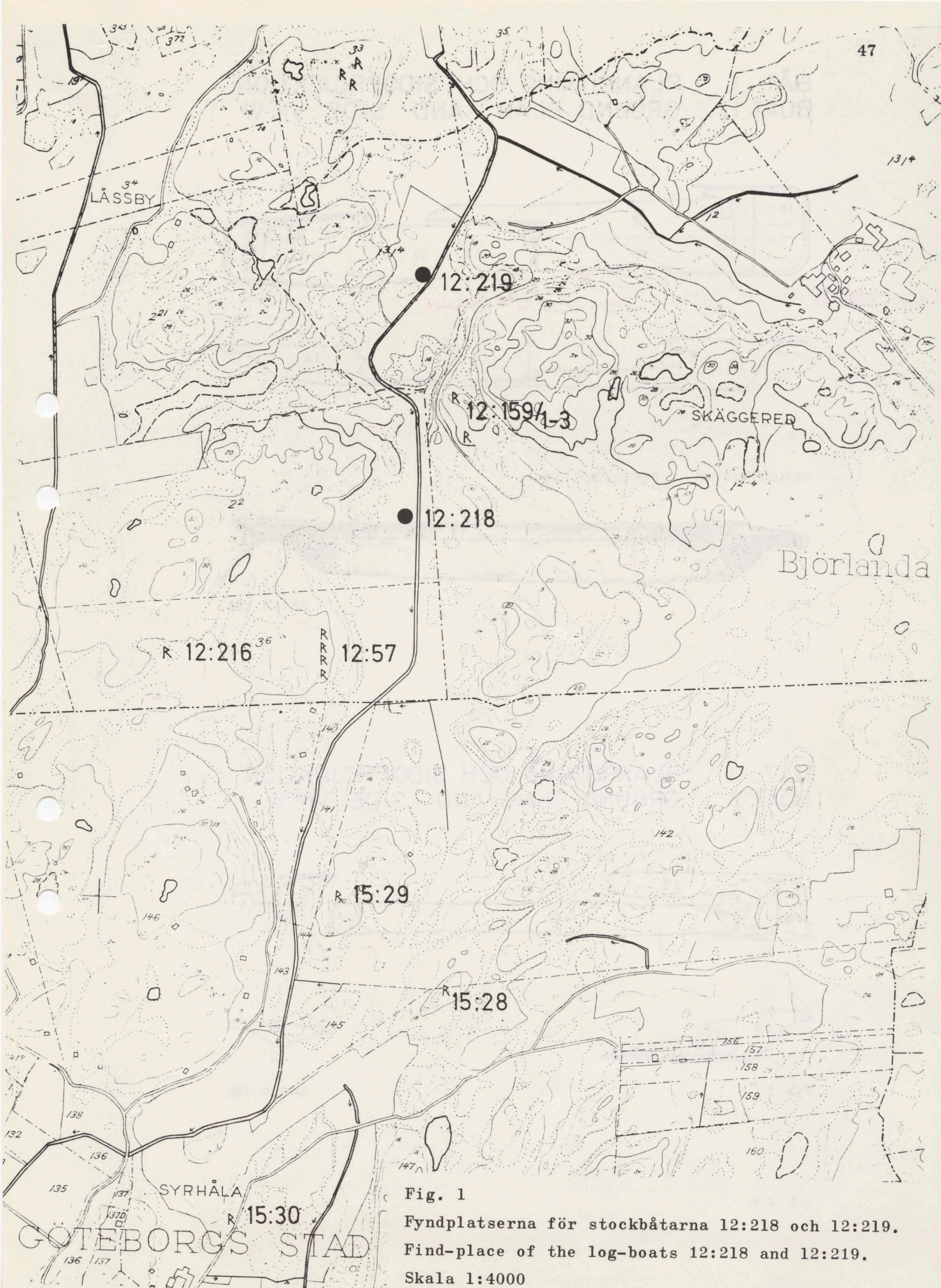

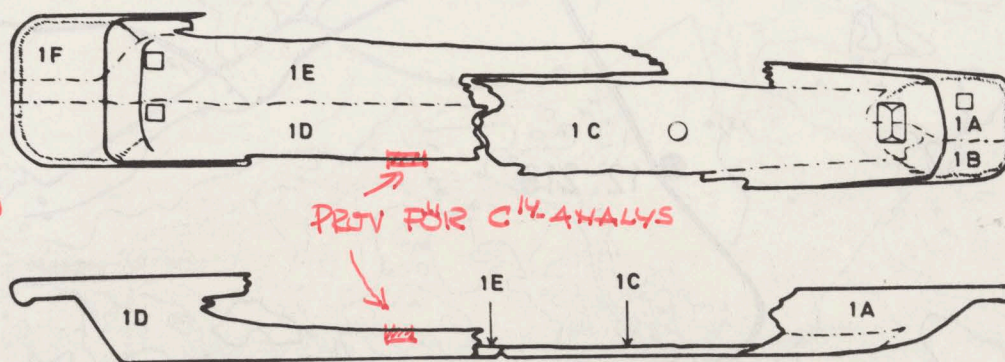
Fig. 1

Fyndplatserna för stockbåtarna 12:218 och 12:219.

Find-place of the log-boats 12:218 and 12:219.

Skala 1:4000

BÅT 1. PLANRITNING OCH SIDOPROJEKTION
 BOAT 1. GROUND PLAN AND SIDE VIEW

REKONSTRUKTION

RECONSTRUCTION

FIG 2

SKALA 1:50

BÅT 2. PLANRITNING OCH SIDOPROJEKTION
 BOAT 2. GROUND PLAN AND SIDE VIEW

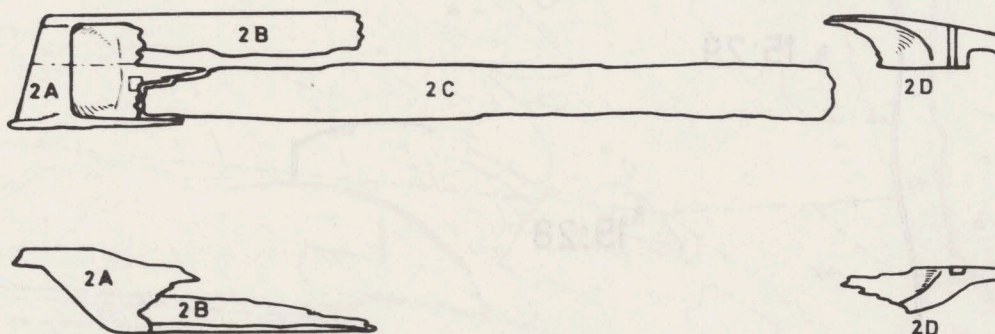

FIG 3

SKALA 1:50

FIG 2-3

B5923

Fig. 4

Båt 1 (12:218) före upptagandet.

Boat 1 (12:218) before lifting.

Göteborg Lu 272 Lu 296

~~Björlanda 221 & 222~~

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

Inv.nr 49050 & 49051

Ritningar, foto, korrespondans
etc.

Ark. Ark. Gbg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

FYND AV TVÅ STOCKBÅTAR

brons-/ järnålder

GAM inv.nr 49050 & 49051

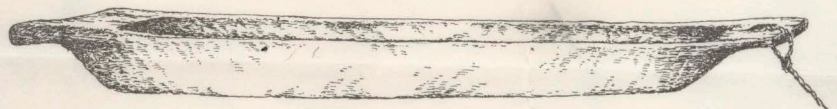

Fig.8. Rekonstruktion av stockbåten från Låssby i Syrhåladalen, Hisingen.

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby/ Skäggered

Stockbåtar

FOTO FRÅN UPPTAGNINGEN AV

DEN S.K. "BÅT 1", och "BÅT 11".

Inv nr 49050 & 49051

Göteborg

Björlanda 221

Låssby

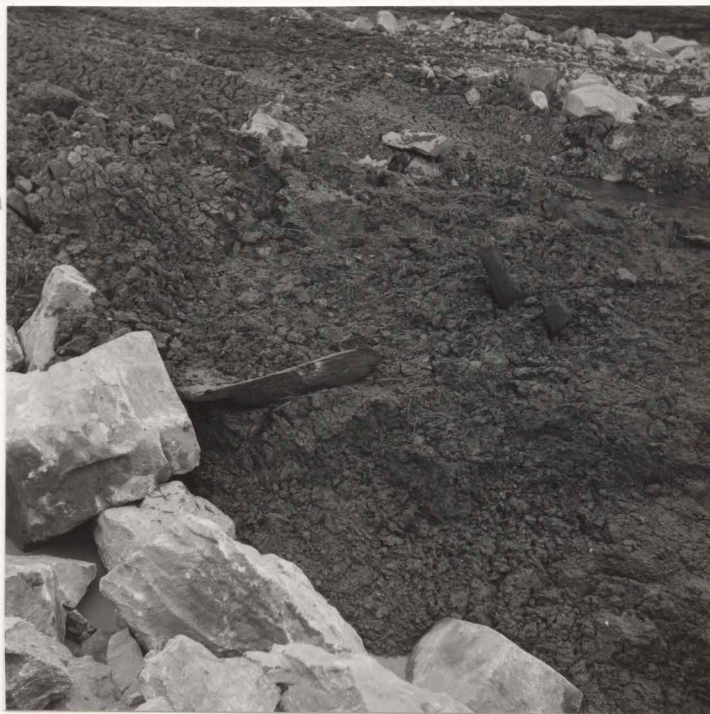
Fynd av stockbåt

Inv nr 49050

Stockbåten "in situ" i leran

förpartiet synligt

Foto Hasse Olsson 1970

B8240

B 8241

B 8242

B 8243

B 8244

Göteborg

Björlanda 221

Låssby

Fynd av stockbåt

Inv nr 49050

Styrbords halva av akterstammen med den ena bottenklampen. Foto H. Olsson 1970

B8245

Mittparti av botten med ursparning kring gren. Foto H. Olsson 1970

B8246

GÖTEBORG
Björlanda 222, Låssby

Inv nr GAM 49050

Stockbåt "in situ". Förpartiet med för-
töjningshål kommer upp ur leran.

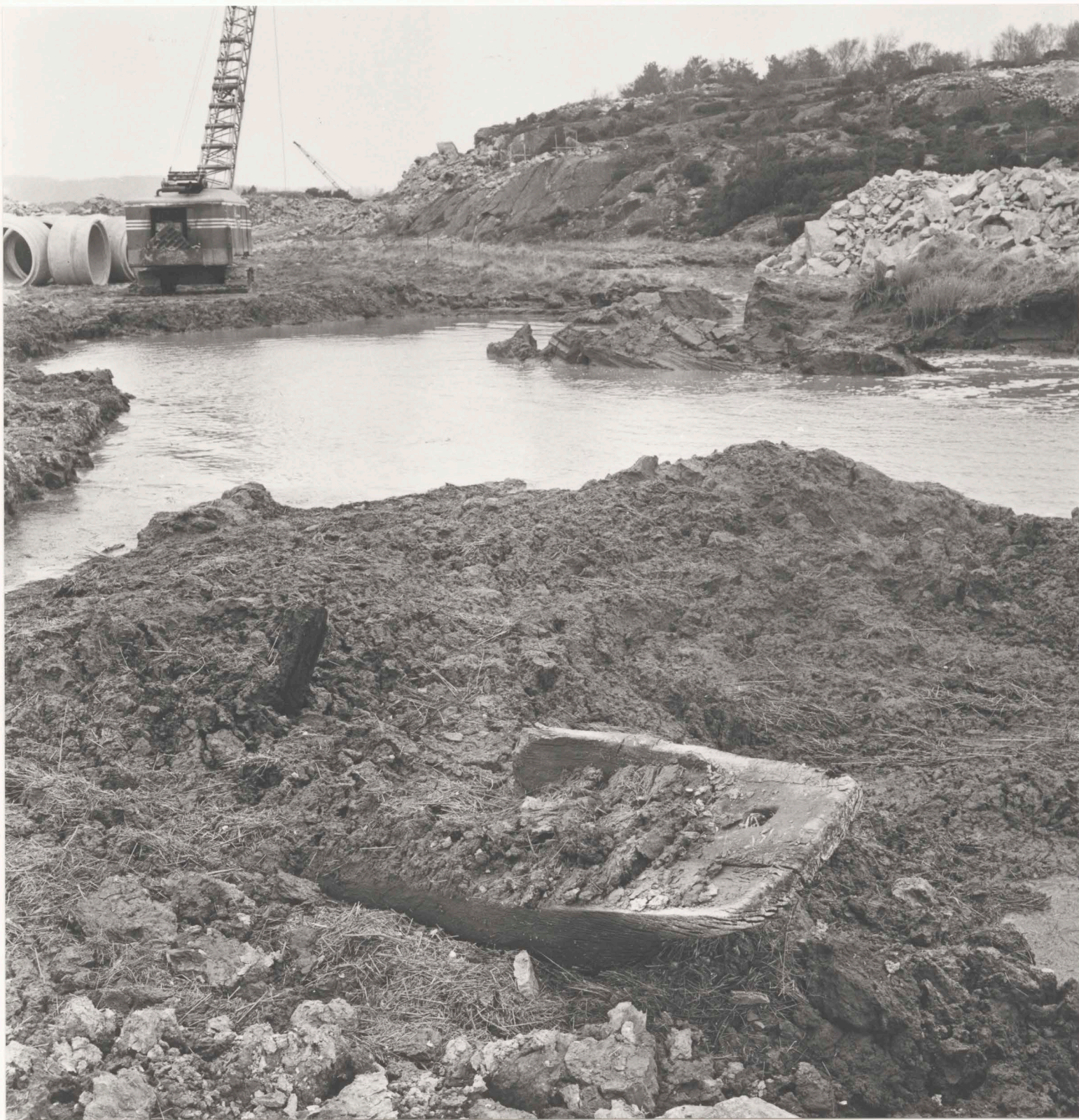

Foto Jan Eric Sjöberg 1970. Neg nr B 5923

Arbetsfoto

Arbetsfoto

Arbetsfoto

Arbetsfoto

"Båt I" under upptagning. HT-Bild, 27.6.70

Arbetsfoto

Arbetsfoto

Göteborg

Björlanda 222

Skäggered

Fynd av stockbåt

Inv nr 49051

Del av akterstammen

"in situ" och under
upptagningen

Foto Hasse Olsson 1970

B 8247

B 8248

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

GAM inv.nr 49050 & 49051

FOTO FRÅN LOSSNINGEN AV

BÅTARNA PÅ GÅRDEN TILL

GAM - FORNCENTRUM, MAJ-70

Foto JE Sjöberg

B 8252

B 8253

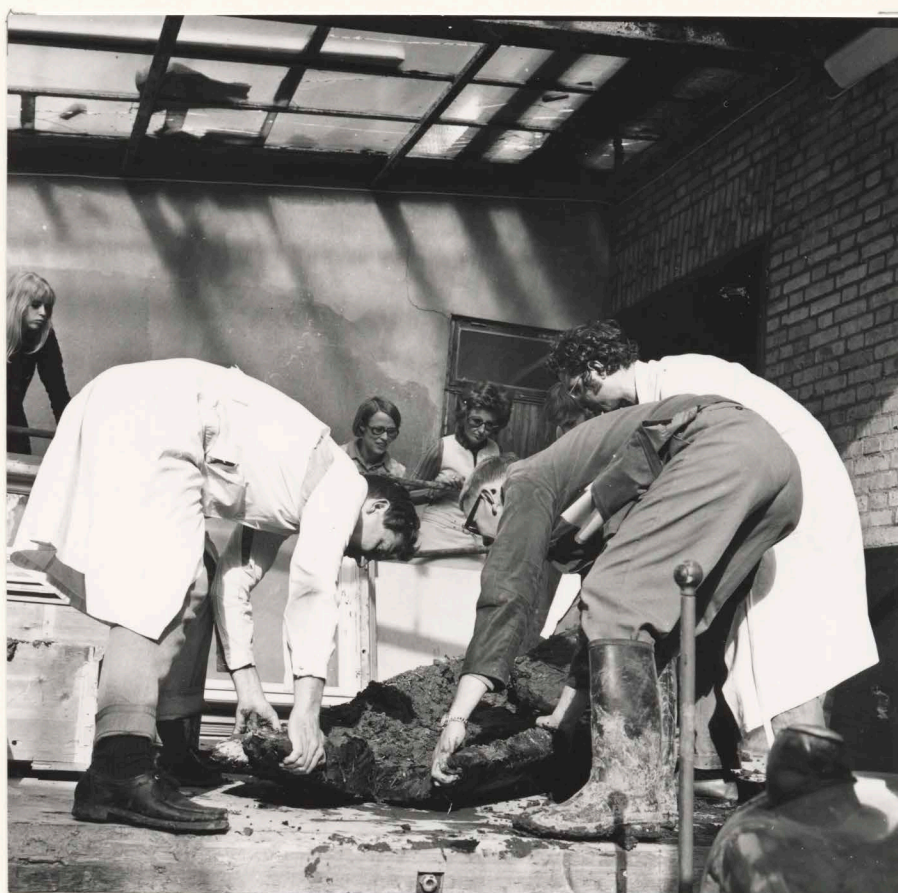
B 8254

B 8255

B 8256

B8257

B8258

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

UPPMÄTNINGSRITNINGAR (original)

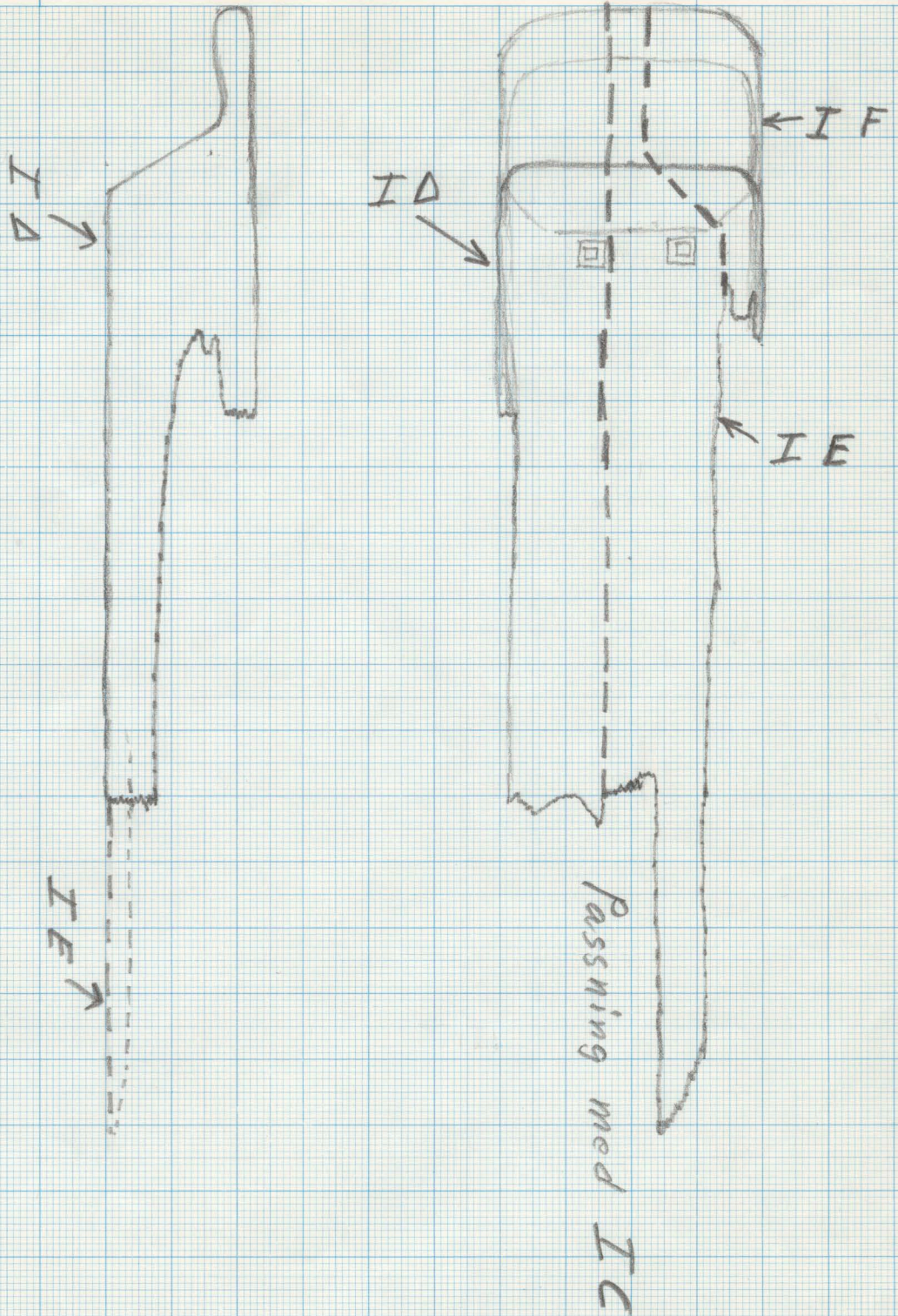
INV.NR 49050 & 49051

Båt I 12:218

Skala I:25

Björlanda 221

INV.NR 49050

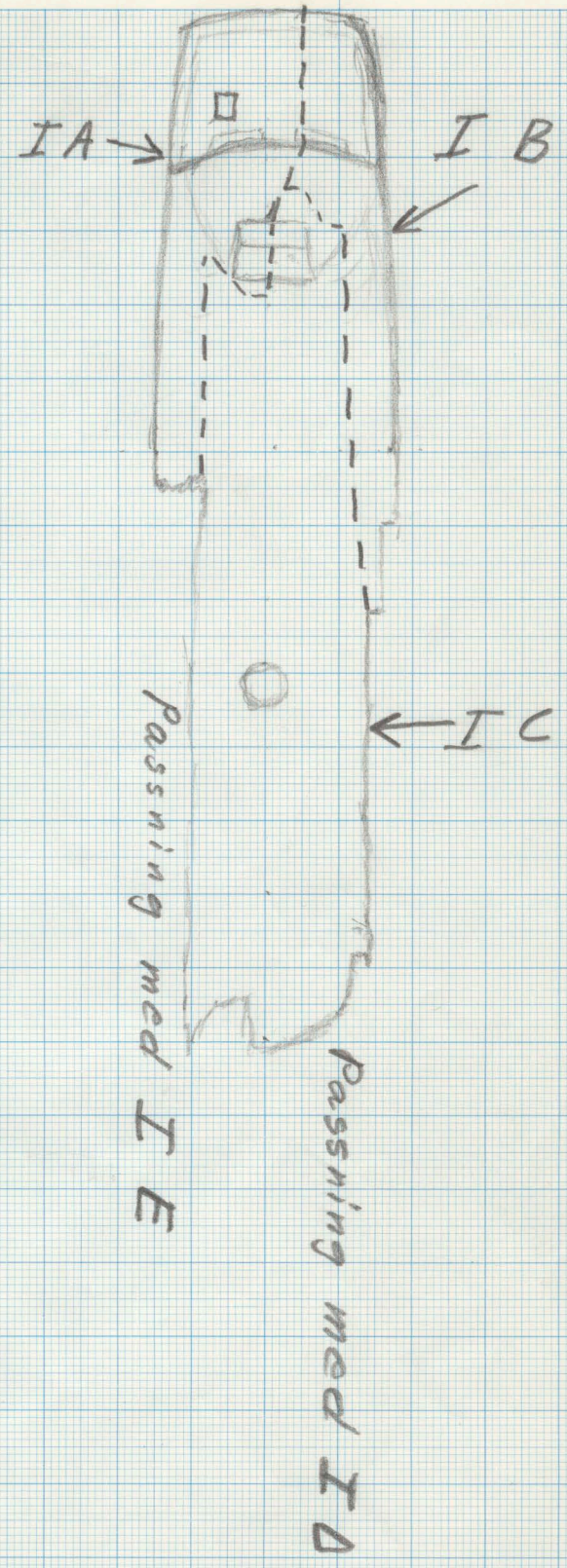

Båt I Plan

BJÖRLANDA 221

12:218 Skala 1:25

INV-NR 49050

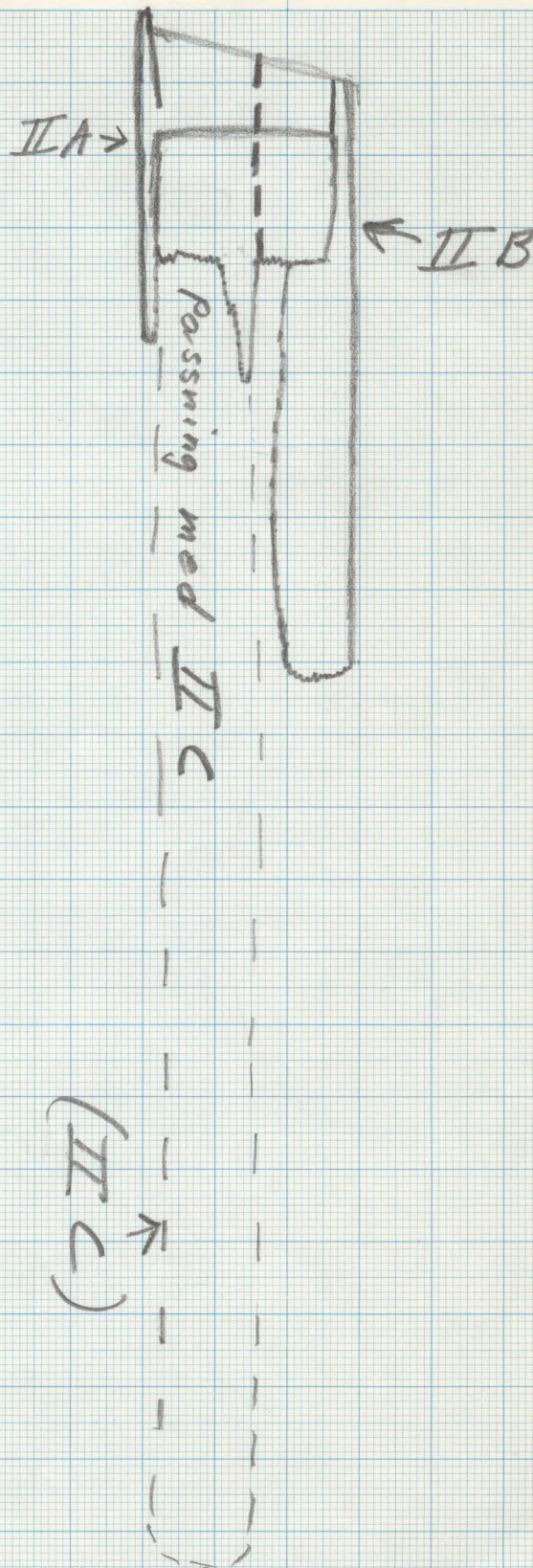
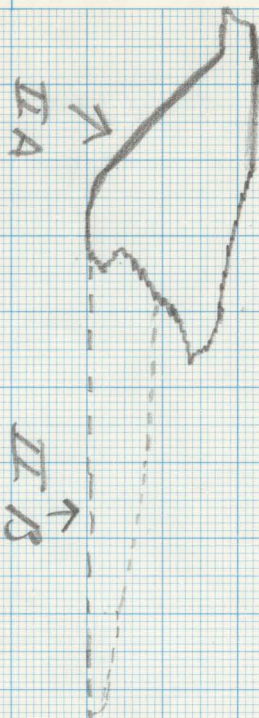
Båt II

12:219

BJÖRLANDA 222

Skala 1:25

INV. NR 49057

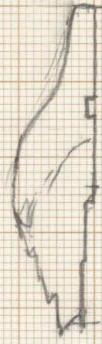

Rest II

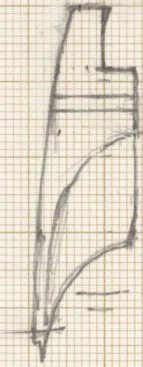
956

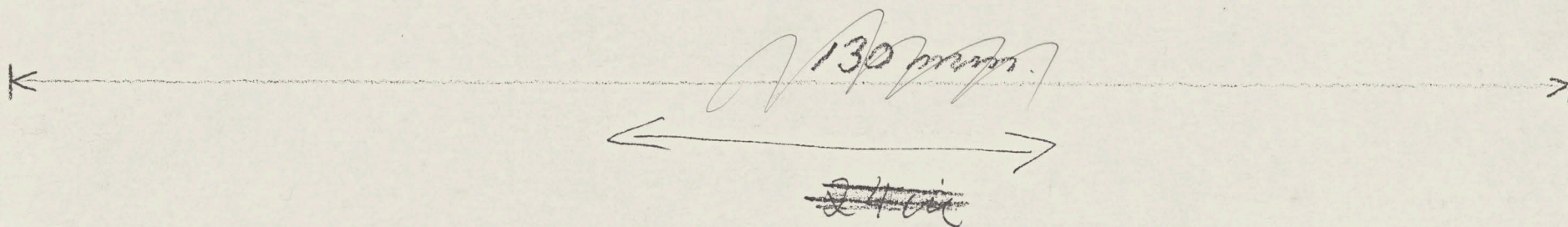
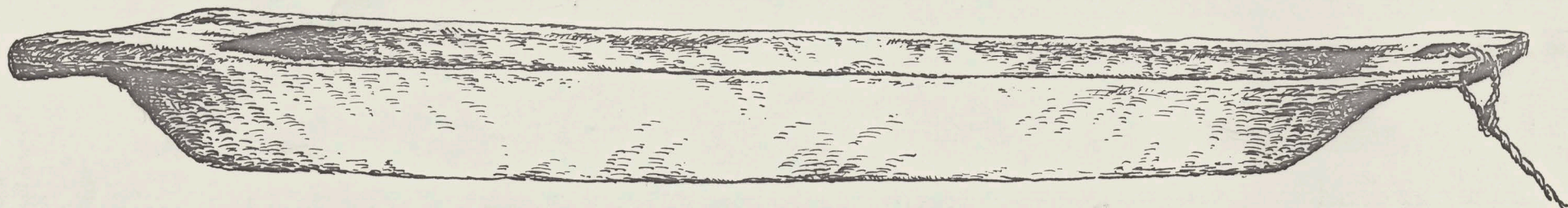
Björlanda 222

INV.NR 49057

II

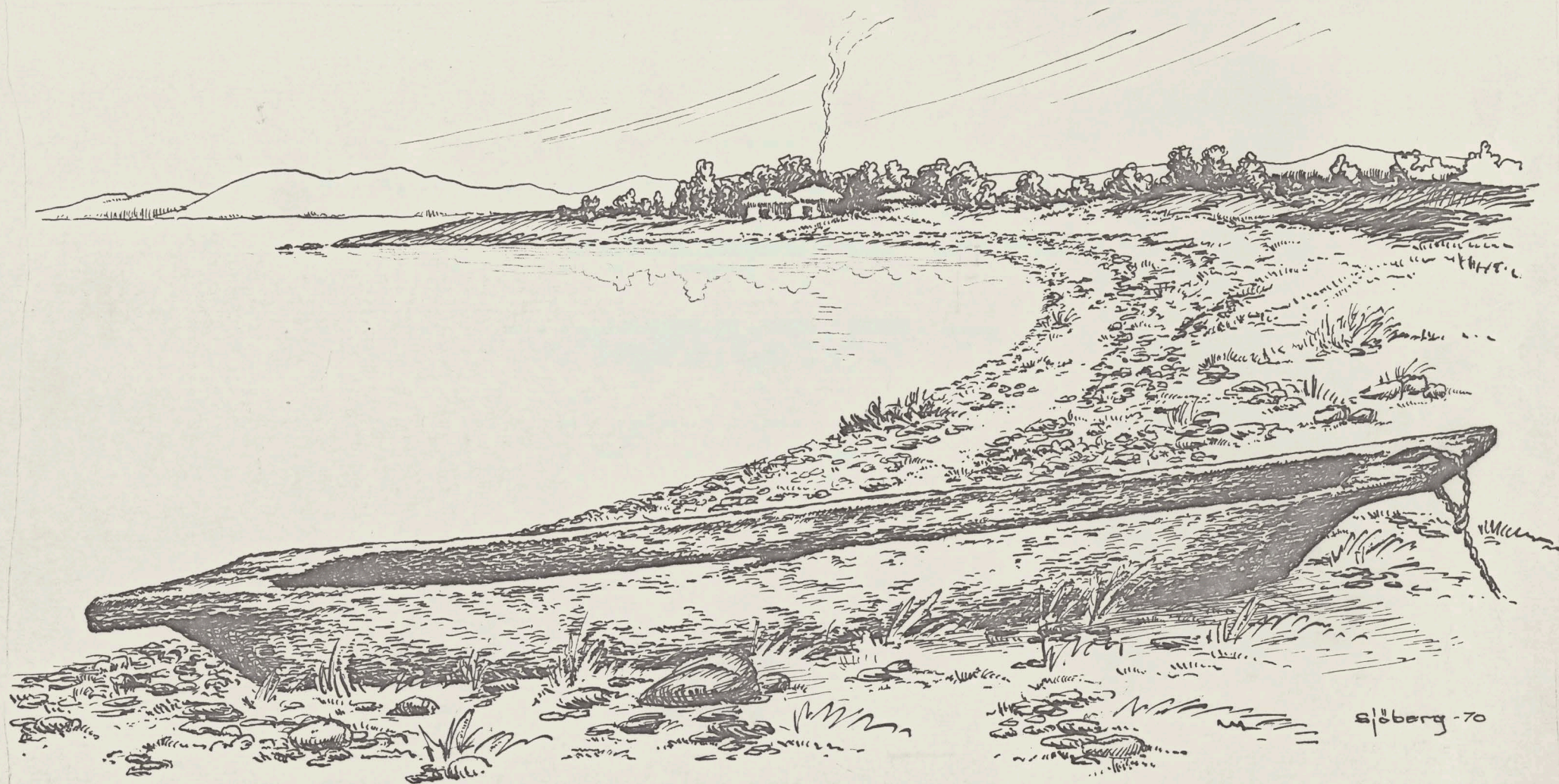

8

Björlanda 221

12:218 LASSBY
REKONSTRUKTION
JE. Sibberg - 70

Göteborg, Björlanda 221, Låssby. Rekonstruktionsteckning av den s.k. "Båt I"

Göteborg

Bjötlanda 221 & 222

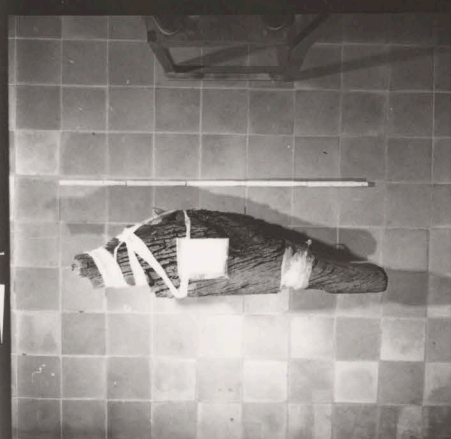
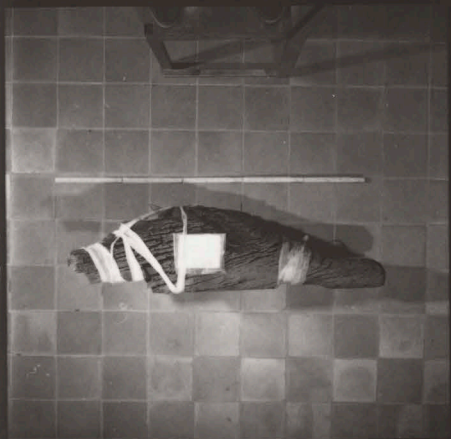
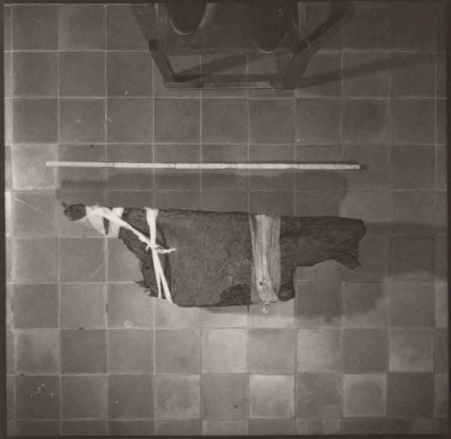
Låssby / Skäggered

REGISTRERINGSFOTO AV SAMT-

LIGA BÅTDELAR,

delvis med uppmärkning enligt
uppmättningsritningarna.

~~42:219~~ BÅT II
(omgång 2)
BJÖRLANDA 222

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

C¹⁴ analyser

1050/70

LABORATORIET FÖR RADIOAKTIV DATERING.

Postadress: 104 05 Stockholm 50, Tel. 08/15 09 50 ankn. 149.

DUBBLETTATTEST!
(EJ I C¹⁴-PÄRMEN)

Uppdragsgivare: Göteborgs arkeologiska museum		Kvot: KVHAA ☐ SGU ☐ SU ☐	
Adress: Skärgårdsgatan 4 414 58 Göteborg			
C14 analysrapport prov St 3350 - 3351			
Analysnummer	St 3350	St 3351	
Beteckning	Båt I, GAM 71	Båt II, GAM 72	
Material	ved		
Fyndplats			
Län	Göteborgs och	Bohus	
Latitud	57° 43' N		
Longitud (Greenwich el. Sthlm)	6° 12' Ö St		
Ålder BP	2215 ± 100	2485 ± 100	
Ålder (BC el. AD)	265 B.C.	535 B.C.	
Anmärkning	x INV-NR 49050	x INV-NR 49051	

Uppdragsgivarens beskrivning av problemställningen:

x Proven märkta enligt ovan.
Det framgår icke vilket som är GAM 71,
resp. GAM 72.

GAM 71 = Båt 1 = 12:218
GAM 72 = Båt 2 = 12:219

För provmaterialets kvalitet (t.ex. frihet från ovidkommande material såsom konserveringsmedel, rottrådar etc.) ansvaras icke. Vid beräkning av åldern har en halveringstid av 5568 ± 30 år använts. Osäkerheten angiven som standard-deviationen σ . Ålder BP anger år före 1950.

Vid publicering av analysdata skall referens göras till Laboratoriet för radio-aktiv datering, analysnumret enligt ovan samt till eventuell tidigare publicering i Radiocarbon.

Stockholm den 16.9.70

..... Lars Engstrand

Lars Engstrand

08/150950

Dnr ~~70/71/0723~~ 22 APR. 1971

LABORATORIET FÖR RADIOAKTIV DATERING.

Postadress: 104 05 Stockholm 50, Tel. 08/15 09 50 ankn. 149.

Uppdragsgivare: ..Göteborgs arkeologiska museum.....		Kvot:		KVHAA	SGU	SU
Adress:Skärgårdsgat.4, 414 58 Göteborg.....				☐	☐	☐
C14 analysrapport prov St 3550+3551						
Analysnummer	St 3550	St 3551				
Beteckning	Gam 71	Gam 72				
Material	ved					
Fyndplats	Låsby	SKÄGERED				
Län	Göteborgs stad					
Latitud	57°43,7' N					
Longitud (Greenwich el. Sthlm)	6°14' V					
Ålder BP	2215±100	2485±100				
Ålder (BC el. AD)	265 B.C.	535 B.C.				
Anmärkning	Båt 1 INV-NR 49050	Båt 2 INV-NR 49057				

Uppdragsgivarens beskrivning av problemställningen:

För provmaterialets kvalitet (t.ex. frihet från ovidkommande material såsom konserveringsmedel, rottrådar etc.) ansvaras icke. Vid beräkning av åldern har en halveringstid av 5568 ± 30 år använts. Osäkerheten angiven som standard-deviationen σ . Ålder BP anger år före 1950.
Vid publicering av analysdata skall referens göras till Laboratoriet för radio-aktiv datering, analysnumret enligt ovan samt till eventuell tidigare publicering i Radiocarbon.

Stockholm den 20.4.71

Lars Engstrand

Lars Engstrand

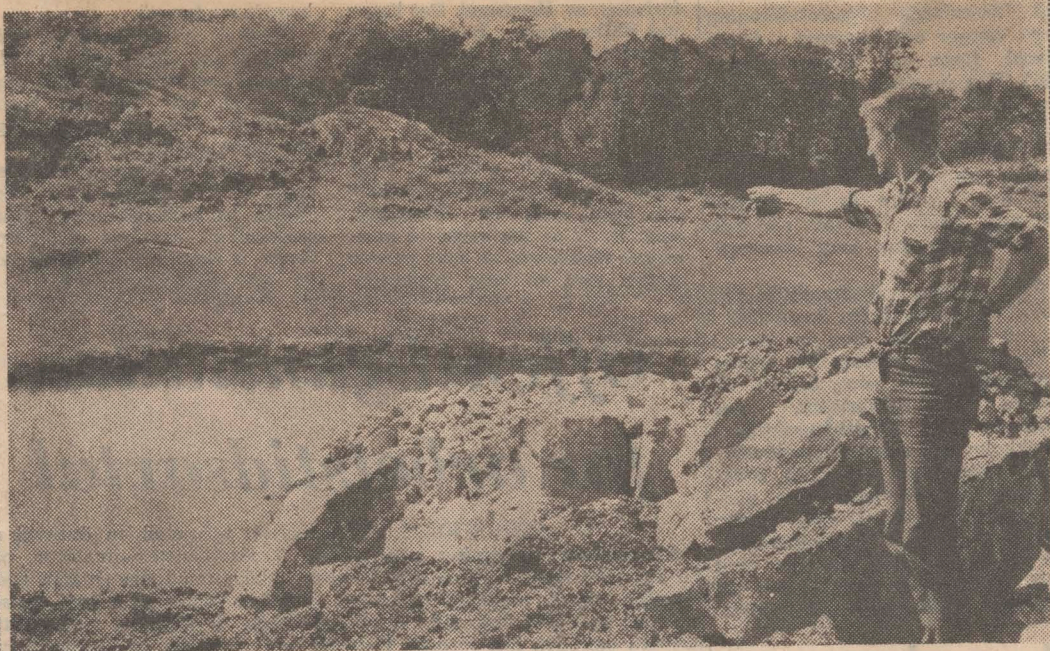
Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

PRESSKLIPP OCH PRELIMINÄR
PUBLICERING.

I denna hög med schaktmassa fann Åke Corsman aktern till en stockbåt från bronsåldern och en benbit, som kan ha tillhört en människa. Corsman pekar ut över den plats där båten grävdes fram. Platsen var en havsvik under sten- och bronsåldern.

Vaksam amatörarkeolog räddade bronsåldersbåt

Ytterligare ett viktigt arkeologiskt båtfynd gjordes på fredagen vid platsen för Volvos provbanebygge vid Torslanda. Tack vare ett ingripande från amatörarkeologen Åke Corsman, kunde aktern till en stockbåt från 200-talet f Kr räddas. Corsman, som arbetar vid nybygget har dessutom funnit ett benstycke som han tror kan vara ett skenben från en människa samt en mängd flintrester. Fynden har överlämnats till Göteborgs museum.

HT 27/6-70

Forts på sista sidan sp 1

Platsen bebodd under stenåldern

VAKSAM

Forts från första sidan

Det var i maj som en grävmanist grävde fram två stockbåtar i området, som av arkeologerna döpts till bronsåldersundet. Fredagens båtfynd gjordes på samma plats som de tidigare.

— Det nya fyndet passar ihop med den ena av de två båtar vi fann för en månad sedan. Den saknade akter, säger arkeolog Kerstin Cullberg vid arkeologiska museet i Göteborg till HT.

— Den nya båtaktern visar på en hel del nya konstruktionsdetaljer som är mycket intressanta. Bland annat var det en urgröppning som var ifylld med ett annat träslag. Alla sådana detaljer tillför vetenskapen mycket viktig kunskap om hur de forntida båtarna var konstruerade.

Genom en lycklig tillfällighet kunde man redan samma dag, som det nya fyndet gjordes datera det. De två tidigare båtarna

skickades till Wasavarvet för konservering samtidigt som delar av dem sändes till C-14-analys för att åldersbestämma dem.

— C-14-laboratoriet i Stockholm meddelar att den ena av de två båtarna är från år 535 f Kr och den andra från år 265 f Kr — båda årtalen med en felmarginal på 100 år. Det nya fyndet hör till den yngre båten och är från övergången mellan brons- och järnåldern, berättar Cullberg.

RIKT PÅ FYND

Området vid Torslanda är mycket rikt på fynd: — Vi har grävt ut både boplatser och gravar i området. Vi har haft tillfälle att gå över området innan byggarbetena sattes igång och fått hjälp av Volvo som ställt maskiner till förfogande.

— Det är mycket bra när det kommer ytterligare slumpmässiga fynd av den typ som båtfynden utgör, som ytterligare kan berika den bild vi skapat av boplatserna. — Platsen har varit bebodd under stenåldern och i synnerhet under bronsåldern. Den låg då vid en lagun och invånarna torde ha levt av fiske.

Därmed är båtfynd särskilt intressanta. När båtarna har konserverats kan vi avgöra hur sjövärdiga de har varit.

SVARA ATT DATERA

Benfyndet är svårare att datera berättar Cullberg:

— Det räcker inte till en C-14-analys — det behövs större mängder när det är frågan om obränt ben. Vi

har överlämnat det till Naturhistoriska museet för att bestämma om det härrör från en människa och för en åldersbestämning. Man kan inte avgöra dess ålder på geologiska grunder eftersom det hittades i en hög med schaktmassa, varför man inte kan veta på vilket djup det låg. Vi kommer att gå över området tillsammans med Corsman för att med hans hjälp försöka göra en lägesbestämning.

Arbetsb 27/6-70

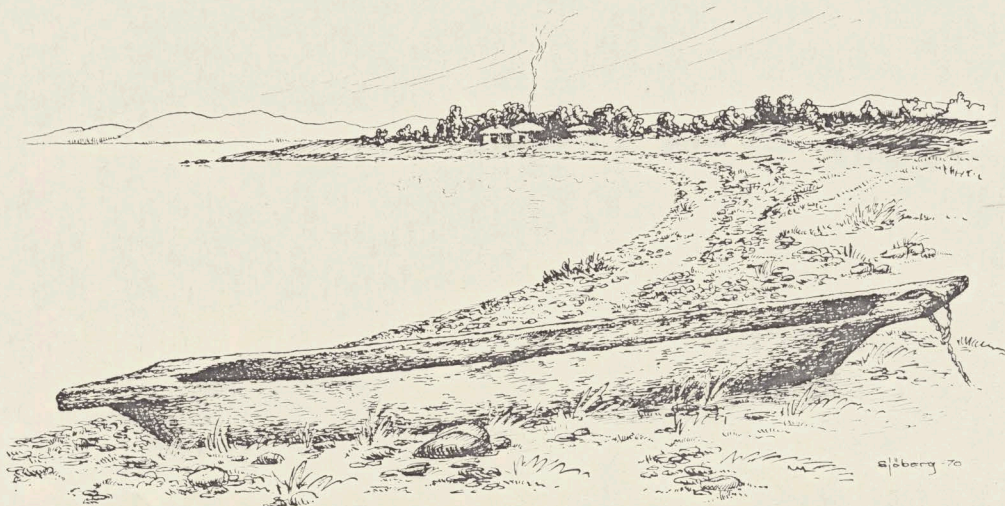
Hisings- fynden daterade

Sedan en truckförare hos Volvo på fredagen påträffat ytterligare en bit från den ena av de båda stockbåtar, som i maj anträffades nära Volvo, har Arkeologiska museet i Göteborg daterat båtarna till tiden före Kristus.

Det var en bit av aktern till den ena båten som påträffades på fredagen. Den ena båten är från 535 år f Kr och den andra från år 265 f Kr. Dateringen ger en exakthet på 100 år när.

Då båda båtarna, som förvaras i vattentankar på Vasavarvet i Stockholm, ska konserveras och restaureras innan de om ca två år återsänds till Göteborg för att ställas ut.

Man vet att det under bronsåldern fanns gott om båtar i Sverige men att man har få daterade fynd från den tiden. Ett sådant här fynd är därför värdefullt för Göteborgs Arkeologiska museum.

Nya gamla båtar

Under förhistorisk tid fram till omkring Kr.f. var det dalstråk, som nu sträcker sig från Arendal och Syrhålaområdet genom den västligaste delen av Björlanda, ett segelbart sund ända ut till Björlanda Kile. I den trångaste delen av detta sund mellan östra stranden och ett par småöar, blev en man av med sin båt för omkring 2.500 år sedan. Båten, som är 6,5 m lång, är urholkad av en väldig trädstam. För- och akterstävorna är fint arbetade och försedda med s.k. överhäng. Den som gjorde båten kunde hantera sin bronsyx. Hur stockbåten hamnade på sundets botten kommer vi aldrig att få veta. Ungefär 250 år senare hände samma sak igen. En man letade förgäves längs stränderna efter sin båt. Denna var påfallande lik den första, och även den hamnade på sjöbotten. Båtarna sjönk allt djupare i leran, tiden gick, landet höjde sig och Syrhåladalen bildades. I maj 1970 ringde en grävmaskinist från Volvos anläggningsarbeten i Syrhåla till arkeologiska museet och berättade att han sett en underlig trädstam i ett av schakten. Kunde det möjligen vara en gammal båt? Från museet åkte vi ut och tittade på platsen. Jodå, det var allt en båt. När nyheten om fyndet spred sig över arbets-

platsen kom en annan man och berättade att liknande trästycken hade han fått i grävskopan för några dagar sedan. Det var den andra båten. Nu låg den sönderbruten på schaktkanten.

En febril verksamhet utlöstes på museet när båtarna anlände med kranbil. Prover togs och skickades till Laboratoriet för radioaktiv datering (C-14analys) i Stockholm. Hur en sådan analys går till finns beskrivet i FYNDmeddelanden nr 3. Efter en tid kom svaret från laboratoriet; den första båten är tillverkad ~~535~~ ²⁶⁵ år före Kr.f., med en felmarginal på ca 100 år at vardera hållet, alltså just i övergången mellan brons- och järnålder. Den andra, och tyvärr mera skadade båten, är gjord av ett träd, som ~~fälldes~~ ²⁶⁵ år före Kr. f., likaså med en marginal på ca 100 år. Arkeologerna kallar denna tid för den mellersta delen av förromersk järnålder.

Vi får aldrig med säkerhet veta vad dessa båtar använts till, men det är väl inte orimligt att tänka sig att någon av dem, som legat begravda i de rösen och stensättningarna, som museet de senaste åren undersökt längs "Syrhålasundets" stränder, varit fiskare och behövt en båt. I flera fall överensstämmer gravarnas datering med båtarnas mycket väl. Jan Eric Sjöberg

Som en bekräftelse på dessa båtar användning i kustfart kom så i maj 1970 rapport till museet om två nyfunna stockbåtar, som hittats vid anläggningsarbete i Syrhåladalen i förutvarande Lundby sn på Hisingen.¹ Båtarna schaktades upp ur marin lera. Den först påträffade och bäst bevarade av båtarna är funnen på fastigheten Låssby i mellersta delen av Syrhåladalen. Båten, som är itubruten i flera stycken, har en längd av 6,5 m. Den är 1 m bred över aktern och fören är något smalare. Akterstammen är försedd med ett tvärt avskuret s.k. överhäng. Den rundade förstammen stiger upp mot ett tvärskuret överhäng, som vid ena sidan är försett med ett rektangulärt hål. Det är rimligt att tänka sig detta avsett för en förtöjningslina. (Fig. 8.)

265

Urgröpningen i båtens inre är i aktern nedskuren till ett djup av 45 cm. I aktern har två klackar sparats ut ur bottenvirket intill varandra och även i fören är en rektangulär klack utsparad. Den inre relingshöjden varierar från för till akter mellan 35 och 45 cm. Botten är såväl ut- som invändigt flat. Enligt C14-bestämning skall båten ha tillverkats omkring 535 f. Kr.

Ca 400 m norr om föregående båt hittades ännu en, på Skäggereds ägor, i Syrhåladalens smalaste parti. Denna är betydligt mer fragmentarisk än Låssbybåten. Den tvära aktern lutar uppåt mot en antydning till ett överhäng. Båtens relingar fortsätter ut längs överhängets sidor och bildar här låga sidokanter. Akterns urgröpning är, liksom på föregående båt, tvärt nedskuren. I övergången mellan urgröpning och botten har utsparats en (eventuellt två, partiet skadat) 10 cm hög klack. Denna konstruktion överensstämmer helt med Låssbybåtens. Till aktern passar ett ca 4,5 m långt bottenstycke.

Fig. 8. Rekonstruktion av stockbåten från Låssby i Syrhåladalen, Hisingen.
Teckning förf.

Härtill kommer lösa relingspartier samt babords halva av den fint arberade förstammen. Denna bildar ett avsmalnande överhäng i vars mitt finns ett rektangulärt hål. Omedelbart akter om hålet har en fyrkantig ribba falsats in tvärs över förstammen. Det är uppenbarligen fråga om en lagning. Båten har spruckit tvärs genom förstammen. För att hejda sprickbildningen har man sinkat ihop delarna med hjälp av den tvärgående ribban. Av de bevarade partierna framgår att båten haft en längd av minst 6 m. C14-analysen anger åldern till ca 265 f. Kr.

535

Sammanfattningsvis kan man säga att dessa båtar är av en för stockbåtar ganska avancerad konstruktion.

Syrhåladalen har fram till omkring Kr. f. utgjort ett segelbart sund från Älvsborgsfjorden i söder till Björlanda Kile i norr. I sin mellersta del var sundet uppfyllt av småöar och skär med smala passager emellan. Sundet skilde då de högre liggande delarna av Torslanda från östligare delar av Hisingen. I den smalaste delen av sundet, mellan östra stranden och två mindre öar, påträffades de två ovan beskrivna stockbåtarna. Deras datering till yngsta bronsålder — mitten av förromersk järnålder (ca 500—250 f. Kr.) sammanfaller med ett vattenstånd mellan 5—10 m över det nuvarande. I denna strandzon finns bebyggelsepå spår längs hela sundet, speciellt kring dess norra och södra mynningar. Det rör sig om rösen och enkla stensättningar, som i de fall, då de kunnat dateras, givit fynd från yngre bronsålder till tidig romersk järnålder. I flera fall ligger dessa gravanläggningar på dåtida öar i sundet, dit man ej kunnat komma utan båt, såvitt man inte gått över isen om vintern.

De två stockbåtarna från Syrhåladalen liksom de från V. Frölunda och Säve visade sig tydligen lämpliga för kommunikationer inom den sönderskurna skärgård, som västkusten utgjorde under de sista förkristna århundradena. Men de ger ingen förklaring till hur de långväga sjötransporter gått till, som främst metallfynd från dessa tider låter oss ana.

Mer att läsa:

J.G.D. Clark, Prehistoric Europe, the Economic Basis. Kap. X, Travel and Transport.

Cyril Fox, A Dug-out Canoe from South Wales: with Notes on the Chronology, Typology, and Distribution of Monoxyulous Craft in England and Wales.

Fyndrapporter 1969, utgiven av Göteborgs arkeologiska museum. Rapport över Syrhålaområdet.

Philibert Humbla och Lennart von Post, Galtabäcksbåten och tidigt båtbyggeri i Norden. Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhetssamhälles handl. 5:e följden Ser. A, band 6 nr 1.

Oscar Paret, Die Einbäume in Federseeried und im übrigen Europa. Præhistorische Zeitschrift. Band XXI, 1930.

J. E. Sjöberg, Nya gamla båtar. FYND-meddelanden nr 7, utg. av Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening.

J. Troels-Smith, Stammebaade fra Aamosen. Fra Nationalmuseets arbejdsmark 1946.

1. Se karta till artikeln om "Bronsålderssundet" av Hasse Olsson i detta årstryck.

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby/Skäggered

2 stockbåtar

inv nr 49050, 49051

Replikskifte med anledning av fyndens
publicering i FYNDmeddelanden 1970:7

Carl-Axel Moberg / Jan Eric Sjöberg

Ark. Ark. Gbg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

Nya gamla båtar

Under förhistorisk tid fram till omkring Kr.f. var det dalstråk, som nu sträcker sig från Arendal och Syrhålaområdet genom den västligaste delen av Björlanda, ett segelbart sund ända ut till Björlanda Kile. I den trångaste delen av detta sund mellan östra stranden och ett par småöar, blev en man av med sin båt för omkring 2.500 år sedan. Båten, som är 6,5 m lång, är urholkad av en väldig trädstam. För- och akterstävorna är fint arbetade och försedda med s.k. överhäng. Den som gjorde båten kunde hantera sin bronsyxa. Hur stockbåten hamnade på sundets botten kommer vi aldrig att få veta. Ungefär 250 år senare hände samma sak igen. En man letade förgäves längs stränderna efter sin båt. Denna var påfallande lik den första, och även den hamnade på sjöbotten. Båtarna sjönk allt djupare i leran, tiden gick, landet höjde sig och Syrhåladalen bildades. I maj 1970 ringde en grävmaskinist från Volvos anläggningsarbeten i Syrhåla till arkeologiska museet och berättade att han sett en underlig trädstam i ett av schakten. Kunde det möjligen vara en gammal båt? Från museet åkte vi ut och tittade på platsen. Jodå, det var allt en båt. När nyheten om fyndet spred sig över arbets-

platsen kom en annan man och berättade att liknande trästycken hade han fått i grävskopan för några dagar sedan. Det var den andra båten. Nu låg den sönderbruten på schaktkanten.

En febril verksamhet utlöstes på museet när båtarna anlände med kranbil. Prover togs och skickades till Laboratoriet för radioaktiv datering (C-14analys) i Stockholm. Hur en sådan analys går till finns beskrivet i FYNDmeddelanden nr 3. Efter en tid kom svaret från laboratoriet; den första båten är tillverkad 535 år före Kr.f., med en felmarginal på ca 100 år åt vardera hållet, alltså just i övergången mellan brons- och järnålder. Den andra, och tyvärr mera skadade båten, är gjord av ett träd, som fälldes 265 år före Kr. f., likaså med en marginal på ca 100 år. Arkeologerna kallar denna tid för den mellersta delen av förromersk järnålder.

Vi får aldrig med säkerhet veta vad dessa båtar använts till, men det är väl inte orimligt att tänka sig att någon av dem, som legat begravda i de rösen och stensättningar, som museet de senaste åren undersökt längs "Syrhålasundets" stränder, varit fiskare och behövt en båt. I flera fall överensstämmer gravarnas datering med båtarnas mycket väl. *Jan Eric Sjöberg*

Till

Red. av FYND-meddelanden

Göteborgs Arkeologiska museum

Skärgårdsgatan 4

414 58 GÖTEBORG

En intresserad läsare av artikeln i FYND-meddelanden 1970: 7 s. 16 gläder sig över de nya gamla båtarna, men tillåter sig samtidigt undra följande. Det står att den ena "båten är tillverkad 535 år före Kr f, med en felmarginal på ca 100 år åt vardera hållet". Och att den andra "är gjord av ett träd, som fälldes 265 år före Kr f, likaså med en marginal på ca 100 år".

Jag ska här avstå från att pedantiskt fundera över den möjliga tidsskillnaden mellan när ett träd fälls, och när man gör en båt av det. Min undran gäller i stället om det inte vore bättre att säga att det beträffande det ena trädet är mer sannolikt att det fälldes någon gång under tiden 635-435 f Kr, än att det fälldes tidigare eller senare; det andra trädet mer sannolikt att det fälldes någon gång under tiden 365-165 f Kr, än att det fälldes tidigare eller senare.

Eller också rentav så här: att det beträffande den ena trädet är mest sannolikt att det fälldes någon gång under tiden 735-335 f Kr, och beträffande det andra trädet mest sannolikt att det fälldes någon gång under tiden 465-65 f Kr.

Skulle inte dessa formuleringar - särskilt den senaste - stå i bättre överensstämmelse med vad som helt korrekt står t ex i artikeln "Datering med C-14 metoden" av Jan-Erik Ernstsson, i FYND-meddelanden 1969:3 s 15-16? Och vore det inte bra att på så sätt medverka till att FYND-meddelandens läsare - inte minst dess läsare inom Göteborgs arkeologiska museum - bevarar ett hälsosamt medvetande om åtminstone en viktig del av de begränsningar som C 14-bestämningarna har, när det gäller att använda dem för tidsbestämning i arkeologi.

Med vänlig hälsning, tacksamme läsaren

Carl Axel Moberg
vän av ordning,

svuren fiende till missbruk av central-
värden i C14-bestämningar

Kopia

Prof. C-A Moberg
Institutionen för
nordisk och jämf. fornkunskap
Andra Långgatan 29
413 03 GÖTEBORG

Göteborg 28/1 1971

Broder!

Ser till min glädje att Du funnit artikeln i FYNDmeddelanden 1970:7 om de nya gamla båtarna så läsbar att den t.o.m. är värd en kommentar. Låt mig få besvara den.

Jag håller fullständigt med Dig om att uppgifterna om C14-dateringarna är alltför generaliserade. Men jag vill gärna framhålla att jag var helt medveten om detta när det skrevs. Det knappa utrymmet och den uttryckliga önskan från red. att ge artikeln en så lättfattlig form som möjligt, fick mig att välja detta starkt förenklade uttryckssätt. Jag anser att man i en artikel av så utpräglad notiskaraktär, som det här är fråga om, inte tvunget måste belasta texten med sannolikhetsprocent i förhållande till angiven felmarginal eller att C14-datat står som gränsvärde för det begynnande radioaktiva sönderfallet i den organiska materia som provet tagits ur. Jag hänvisar ju i alla fall till Jan-Erik Ernstssons utförligare artikel.

Att jag inte ens angivit cirka-värden för dateringarna beror på att jag föreställer mig att den felmarginal på 200 år som jag ju angivit, borde få den uppmärksamme läsaren att förstå att det här inte är fråga om någon fullständigt exakt metod. Tidsmarginalen mellan när trädet fällts och man gjort en båt av det anser jag personligen vara försumbar inom den här angivna felmarginalen.

Slutligen vill jag påpeka att det något respektlösa sättet att ange C14-dateringarna är en medveten förenkling helt i stil med det händelseförlopp som beskrivs i artikelns början. Utan att gå in på sannolikheten i beskrivningen där förutsätter jag att läsaren förstår att fantasi varit mera till hjälp än fakta.

Att i alla sammanhang påpeka de osäkerhetsmarginaler, som alltid vidlåder arkeologi, anser jag vara lite överdrivet.

När museets årstryck -70 snart kommer i tryck får Du tillfälle att läsa mer om dessa gamla båtar. Jag har där försökt se på dem utifrån det givna ämnet fornlämningarna- /sakerna och deras miljö. Trots att manuskripten av red. "tvättas" från alla svåra uttryck och mera omfattande tekniska beskrivningar, hoppas jag att där skall finnas någon aspekt, som kan vara värd att diskutera vidare. - I så fall hör jag med glädje från Dig.

Bästa hälsningar

Jon Eric

Jan Eric Hjörberg
Broder, Glad du vill diskutera mitt förslag - som återspeglar
vad vi ser ett par årtionden inträffa här. Och - det riktar sig ju
inte ett språk mot dig personligen! Vänna Ca
1.2.71

JES motiv: (enl. brev 28/1 71)

"det knappa utrymmet"

"så lättfattlig form
som möjligt"

"

JES text i FYNDmeddelanden

CAM förslag

"535 år före Kr f,
med en felmarginal på
ca 100 år
åt vardera hållet"

"mest sannolikt - -
någon gång under tiden
735-335 f Kr"

69 nedslag

50 nedslag

"265 år före Kr f,
likaså med en marginal
på ca 100 år"

"mest sannolikt - -
någon gång under tiden
465-65 f Kr"

53 nedslag

så 122 nedslag

50 nedslag

så 100 nedslag

JES vidare motiv:

"inte tvunget - - belasta texten
med sannolikhetsprocent i förhål-
lande till angiven felmarginal
eller att Cl4-datat står som gräns-
värde för det begynnande radioaktiva
sönderfallet i den organiska material,
som provet tagits ur"

CAM frågar nu:

- 1) Vilka formuleringar tar i anspråk mest av "det knappa utrymmet"?
- 2) Vilka fordrar mest vidarearbete av läsaren d v s är minst lättfattliga?
- 3) Står det i CAM formulering något om "sannolikhetsprocent", "felmarginal", "gränsvärde", "begynnande radioaktivt sönderfall" ????
- 4) Vilken formulering visar tydligast det ej oväsentliga att det -alternativt- inte är så helt orimligt att den andra båten är äldre än den första?
- 5) Varför börsta texten med centralvänderat

Göteborg den 3/3 1972.

Red. för FYND-meddelanden
c/o Göteborgs arkeologiska museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

REPLIK

Jag håller med om att uppgifterna om C14-dateringarna av båtarna är alltför generaliserade. Men jag vill gärna framhålla att jag var helt medveten om detta när det skrevs. Det knappa utrymmet och den uttryckliga önskan från red. att ge artikeln en så lättfattlig form som möjligt fick mig att välja detta starkt förenklade uttrycks-sätt.

Mobergs förslag till formulering ovan är sakligt oangripbar men knappast skriven i den lättsamma anda som min artikel i övrigt. Jag beklagar om min populariseringiver drivit mig till ett uttrycks-sätt som kan missuppfattas. I ett vetenskapligare sammanhang måste givetvis angivas, med vilken deviation marginalvärdena uttrycks och vilken sannolikhetsprocent detta innebär för dateringen. (Se förf.:s datering och utvärdering av båtarna i Fyndrapporter 1971, rapporter över Göteborgs arkeologiska musei undersökningar, sid. 44-45). I stället hänvisade jag ju till J.E. Ernstssons utförliga artikel tidigare i FYND-meddelanden. Jag föreställde mig att den felmarginal på 200 år som jag angav borde få den uppmärksamme läsaren att förstå, att det här inte är fråga om någon fullständigt exakt metod.

Tidsmarginalen mellan när trädet fällts och man gjort en båt av det anser jag personligen vara försumbar inom den här angivna felmarginalen.

Jan Eric Sjöberg

Slutreplik

Vi är väl ense om att vilja förklara lätt och rätt.

Mera lätt för läsaren: enligt min tro om man ger två årtal som staket kring den tidsinhägnad det gäller; mindre lätt för läsaren att få: ett första årtal att börja räkna ifrån, ett andra antal år som anger hur långt det ska vara till staketen; och sedan själv behöva göra ~~den~~ ^{en} uträkning av det tredje och ~~ett~~ fjärde årtal^{et} - dessa staket~~erna~~, som ju ändå måste ~~läsas~~ upp.

Mera rätt att säga så att läsaren kan förstå att det finns en risk att den verkliga åldern t o m ligger utanför inhägnaden.

-En lärare som ofta försöker göra klart för nybörjare hur C 14 brukas rättare, säger tack till redaktionen och Jan-Eric Sjöberg för denna chans att visa sin övertygelse att ^{det vore bra att} ~~man ska~~ bruka C 14 så även inför tidskriftsläsare och museitittare.

Läsare: verkar C 14 krångligt? Det är faktiskt mycket krångligare!

Carl-Axel Möberg

1972 03 07

4

Göteborg Lu 272

Björlanda 221 & 222 Lu 296

Låssby / Skaggered

Fynd av två stockbåtar

Inv.nr 49050 & 49051

UPPGIFTER BETR. KONSERVERING

Ark. Ark. Gubg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Fynd av två stockbåtar

KORRESPONDANS MED WASAVARVET,
STHLM, BETR. KONSERVERING.

593
70

**STATENS
SJÖHISTORISKA MUSEUM
Wasavarvet**

Tekniska sektionen
Civ.ing. Lars Barkman/bk

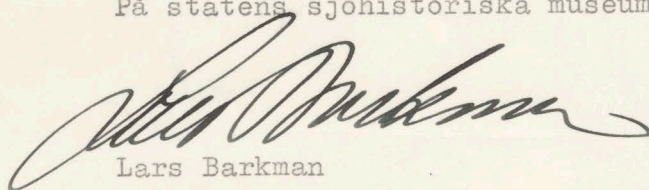
8.6.1970

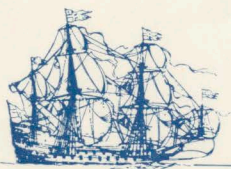
Dnr 1354:1970

Arkeologiska Museet
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG

Vi har emottagit fyndmaterial från Eder (stockbåtar?)
och emotser per omgående den av Eder utlovade skrivelsen
så att vi vet vad uppdraget avser.

På statens sjöhistoriska museums vägnar:

Lars Barkman

Civ.ing. Lars Barkman
Statens Sjöhistoriska Museum
Wasavarvet
Djurgårdsbrunnsvägen 24
115 27 STOCKHOLM

Arkeologiska museet översände den 21.5.70 till Eder delar av två stockbåtar för omhändertagande i avvaktan på C14-analys. Av förbiseende har vi ej meddelat vilka åtgärder vi önskade förutom den telefonöverenskommelse som träffades före översändandet.

Vi har nu erhållit C14-dateringar enligt följande:

Båt II: 2485 $\pm$ 100 BP

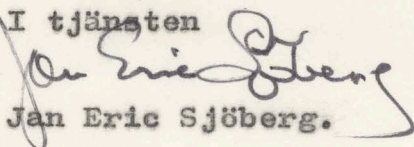
Båt ~~II~~: 2215 $\pm$ 100 BP

Ytterligare delar till båt II, bl a av förstammen med infällt trä, har nu framkommit. Dessa delar har vi idag översänt per järnväg till Eder.

Vi vore tacksamma för en kostnadsberäkning för dels konservering, dels restaurering av båtarna. Beräkningen torde göras på båtarna var för sig. Uppmätningsskisser korresponderande med båtdelarnas nummer så som vi uppfattat delarnas sammanhang bifogas.

Göteborg den 2 juli 1970

I tjänsten

Jan Eric Sjöberg.

C-14 dat.
2485[±]100 BP

BÅT I
Planritning och sidoprojektion

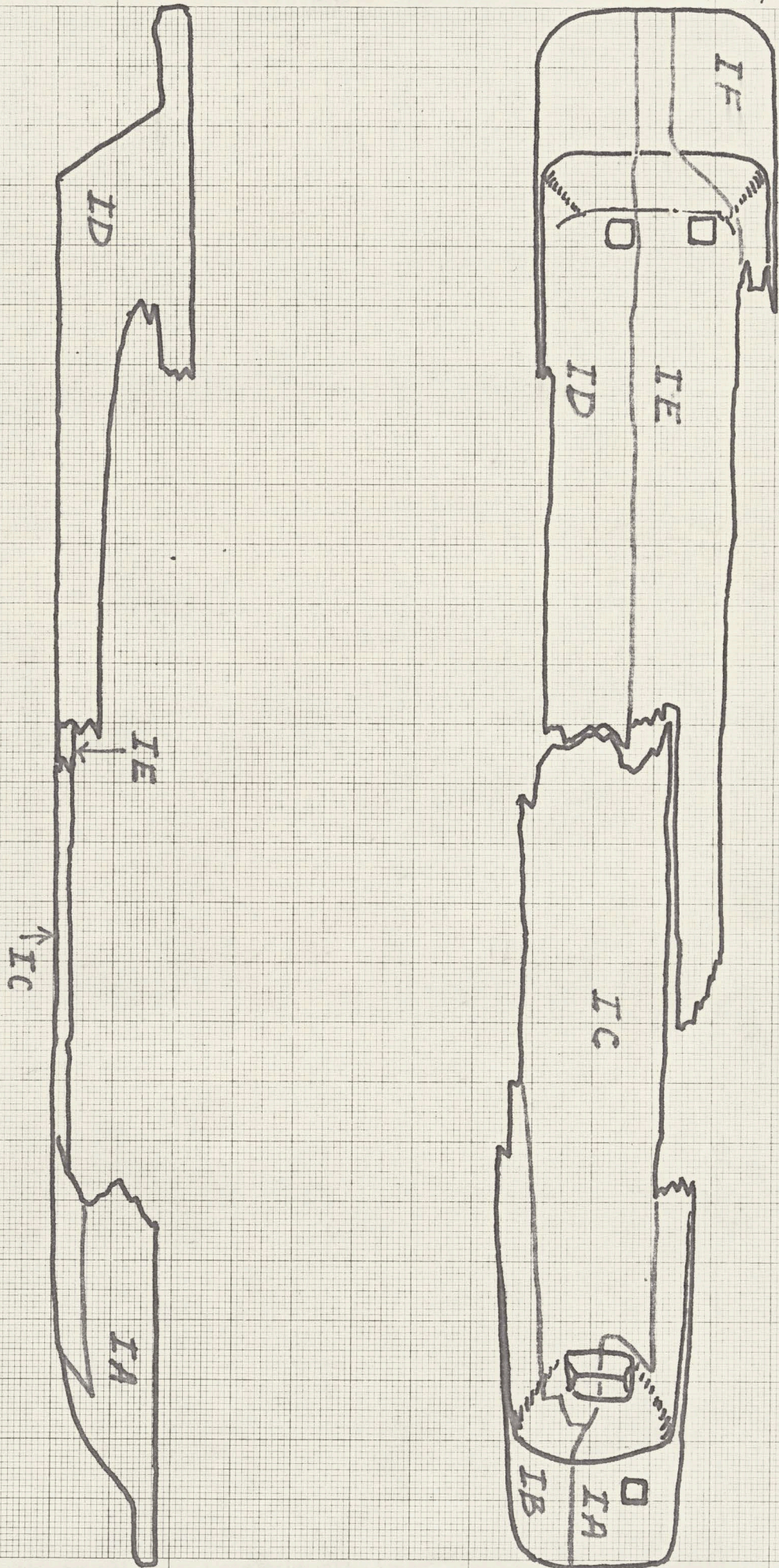
12:218

skala 1:25

14.5.70

HO/JE.S

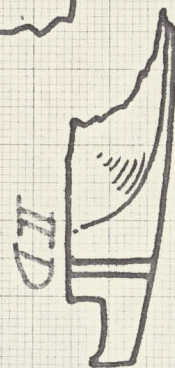
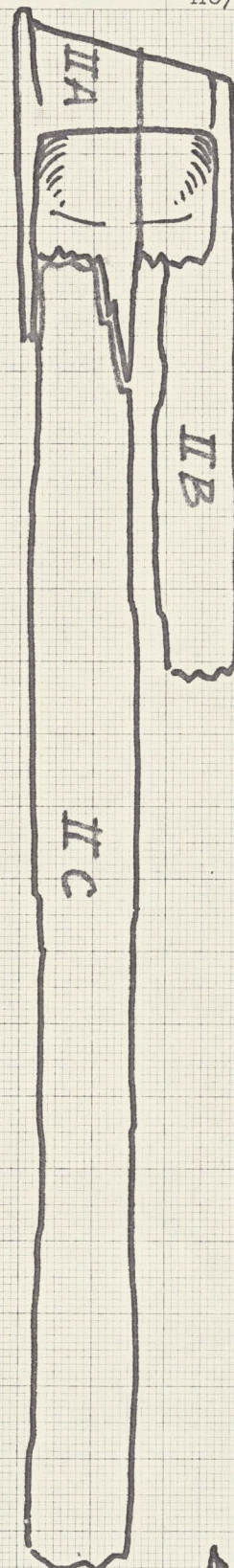
593/20

C¹⁴-dat.
2215[±]100 BP

BÅT II
Planritning och sidoprojektion

12:219
skala 1:25
14.5.70
HO/JE.S

(SENARE TILKÖMMET
STYCKE)
↓

STATENS
SJÖHISTORISKA MUSEUM

Wasavarvet

Tekniska sektionen
Civ.ing. Lars Barkman/bk

Dnr 70/21/0983 8 FEB. 1971
Infr 593/70

16.2.1971

Dnr 398:71

Göteborgs arkeologiska museum
N. Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG

Att.: Fil.lic. Lili Kaelas

Rör GAM 48854
FRÖL-SMEDJA

Beträffande rekonstruktion av stockbåt och uppbyggande av stödvagga kommer detta arbete att kosta 4.980:- kr. Moms tillkommer.

Rör GAM 49050
49051
LÅRBY/
SKÄGGED

Arbetet beräknas vara avslutat inom två månader. Beträffande konservering och restaurering av de två övriga stockbåtarna, av vilka den ena redan är halvkonserverad, kan jag meddela att kostnaden för detta arbete kommer att vara av samma storleksordning som för de första stockbåtarna. Någon exakt kostnadskalkyl kan inte göras förrän vi gjort beräkning över vagga och övriga stödanordningar.

Med bästa hälsningar

Beställare (namn, adress, handläggare, telefon)

Göteborgs arkæologiska museum

Dr Lili Kaelas

N Hamngatan 1 2, Göteborg 4 11 14

Betalande myndighet

d:o

Uppdragets art

- ☐ Analys ☐ Reduktion ☐ Konservering ☐ Röntgen ☐ Foto-grafering ☐ Kopiering ☐ Souvenir-tillverkn ☐ Utställning
☐ Ny-byggnad ☐ Reparation ☐ Installa-tion ☐ Underhåll ☐ Annat, anges: Restaurering & montering

Önskemål

Tillverkning av monter med stödvagga, restaurering av skrov
och markering av relingens övre del i nytt material

Anm

Utföres av Bo L
och Sven B

Dimensioner

c:a 6,5 m

Materialförslag

Bilagor

se dnr 398-71

☐ Offert önskas innan be-ställningen effektueras

Föreslaget pris

4.980:-

Moms tillkommer

Magasin

Beställarens namnteckning

Ex 1 behålls av beställaren
(se anvisning nedan)

Ifylls med skrivmaskin.
OBS! Använd ej karbonpapper,
papperet är självkopierande.

BESTÄLLNING

Beställningsdatum

16.2.71

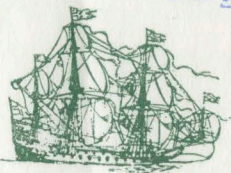
SSHM Tekn sekt nr

12/71

Projektnr

6201-stockbåt

SSHM 19. 1.1971. 2 000x5 SHULPIS BOKTRYCKERI AB 44139 ALLF 151 1 010

Dnr 70/71/0923 2 2 MRS. 1971

Ex 2—5 insänds tillsammans med föremålet till
Statens Sjöhistoriska Museum
Tekniska sektionen
Djurgårdsbrunnsvägen 24
115 27 STOCKHOLM

PM ang. telefonsamtal med Wasavarvet 23.3.71

Meddelades att Barkman är sjukskriven.

Rör GAM 48854

Överenskoms med Bo Lundwall att inga rekonstruktionsarbeten skall göras på "frölundabåten",. Båten skall endast restaureras så långt bevarade delar medger.

Lundwall omtalade att man redan tillverkat en plint för båten, vilket var nödvändigt för att kunna förflytta den.

Lundwall ansåg sig ej behöva någon skriftlig överenskommelse för dessa arbeten, utan var nöjd med telefonbeskedet.

Inga ytterligare arbeten på båten kommer att ske förrän Barkman åter är i tjänst, då GAM kommer att få en ny kostnadskalkyl.

Wasa-varvet återkommer under sommaren i fråga om "Volvo-båtarna".

23.3.71

E. Sjöberg

24.3.71

Tel. från Barkman, Wasavarvet.

B. meddelade att Wasavarvet kan göra enbart restenverken + plinten för 3000:- (tidigare pris 4.980:-)

Eftersom arbetet redan påbörjats, accepterade de priset.

E. Sjöberg

LABORATORIET FÖR RADIOAKTIV DATERING.

Postadress: 104 05 Stockholm 50, Tel. 08/15 09 50 ankn. 149.

Dnr 182/71/058

22 APR. 1971

Uppdragsgivare: ..Göteborgs arkeologiska museum.....

Kvot:

KVHAA SGU SU

Adress:Skärgårdsgat.4, 414 58 Göteborg.....

C14 analysrapport prov St 3550+3551

Analysnummer	St 3550	St 3551			
Beteckning	Gam 71	Gam 72			
Material	ved				
Fyndplats	Låsby				
Län	Göteborgs stad				
Latitud	57°43,7' N				
Longitud (Greenwich el. Sthlm)	6°14' V				
Ålder BP	2215±100	2485±100			
Ålder (BC el. AD)	265 B.C.	535 B.C.			
Anmärkning	Båt 1	Båt 2			

Uppdragsgivarens beskrivning av problemställningen:

För provmaterialets kvalitet (t.ex. frihet från ovidkommande material såsom konserveringsmedel, rottrådar etc.) ansvaras icke. Vid beräkning av åldern har en halveringstid av 5568 ± 30 år använts. Osäkerheten angiven som standard-deviationen σ . Ålder BP anger år före 1950.

Vid publicering av analysdata skall referens göras till Laboratoriet för radio-aktiv datering, analysnumret enligt ovan samt till eventuell tidigare publicering i Radiocarbon.

Stockholm den 20.4.71

Lars Engstrand

Lars Engstrand

STATENS
SJÖHISTORISKA MUSEUM

Wasavarvet

Tekniska sektionen
Civ.ing. Lars Barkman/bk

Dnr 70/71/0923 - 1 NOV. 1971

1971.10.29

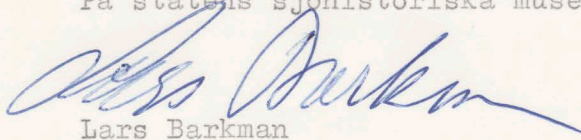
Arkeologiska museet
Norra Hamng. 12
411 14 GÖTEBORG

Att.: Jan-Erik Sjöberg

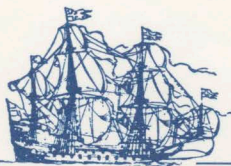
Åberopande vårt telefonsamtal av den 28 ds vill vi meddela att vi separat debiterat Eder kostnaden för restaurering, byggande av podium samt stödvagga à kr 3.000:- till Frölunda-båten.

Beträffande konserveringen av båt 1 och båt 2 samt sammansättning av båt 1 och byggande av transportvagga för båda båtarna, vill vi friblivande offerera Eder ett pris av kr 2.700:- respektive 1.700:- exklusive mervärdeskatt. Båtarna kommer att läggas ner i kar för konservering nästa vecka.

På statens sjöhistoriska museums vägnar:

Lars Barkman

6/12 Inbet. a contr 2500:-
1971

PM betr. besök på Wasavarvets tekniska sektion, Sthlm, de 22.5.74 med anledning av konservering ~~avh~~ restaurering av två stockbåter från Björlanda fornl. nr 221 Och 222.

Båda stockbåtarna är nu polyglykolbehandlade och undergår nu efterbehandling för att stabilisera konserveringen.

Polyglykolbehandlingen har medfört att träet har svartnat. Enligt uppgift kan ytbehandlingen efter hand tvättas av, varvid man kan få fram en något ljusare yta. Vid besiktningen framträdde detaljer som huggspår från tillverkningen och lagningar i stäv- och akterpartier mycket tydligt.

Under besöket diskuterades restaureringen av båt I. Man föreslog från Wasavarvet att båten borde restaureras i två delar, för att göra den mera lätthanterlig. Man ansåg sig ej ha tid ~~och~~ möjlighet att utföra några mer omfattande kompletteringar av saknade partier. Ett sådant arbete skulle heller ej täckas av den summa GAM betalat för konserveringen.

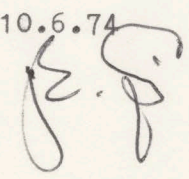
Efter diskussion av olika restaureringsalternativ beslöts att Wasavarvet sätter samman båt I (Björlanda 221) med tränaglar. Sammansättningen görs i en stäv- och en akterhalva. Behövlig metallstagnung utförs och påsättes, för nedre partier på utsidan och för "fribordspartier" på insidan för att göra minsta möjliga störande intryck. Eventuellt görs relingsmarkeringar vid saknade partier för att antyda båtens relingskontur. Erforderlig "bottenstock" med bockar tillverkas och inpassas, för att bära upp hela konstruktionen.

Beträffande båt II (Björlanda 222) vidtages ingen restaurering.

GAM önskar transport av båda båtarna till Göteborg under augusti -74.

Efter polyglykolbehandlingen monterades båda båtarna provisoriskt utomhus och fotograferades. GAM erhöll nu en omgång kopior av dessa bilder.

10.6.74

STATENS
SJÖHISTORISKA MUSEUM

Wasavarvet

Konserveringstekniska avd
Preparator Bo Lundvall

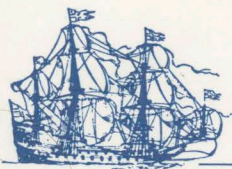
1976-02-17

Antikvarie Sjöberg
Göteborgs arkeologiska museum
Skärgårdsgatan 4
414 58 GÖTEBORG

Med ilgods har i dag översänts tre delar tillhörande båt 2.
Konserveringen har utförts med PEG 1000 och avslutats med
ytbehandling med PEG 1500. Delarna är ej helt färdig-
torkade. Båtdelarna var vid inlämnandet till oss något
torkade och det har ej gått att få dem att svälla.
Vårt reg nr K670, K671, K672.

På statens sjöhistoriska museums vägnar:

Bo Lundvall
e u Bo Lundvall

M. Hager 19.2.76 *JS*

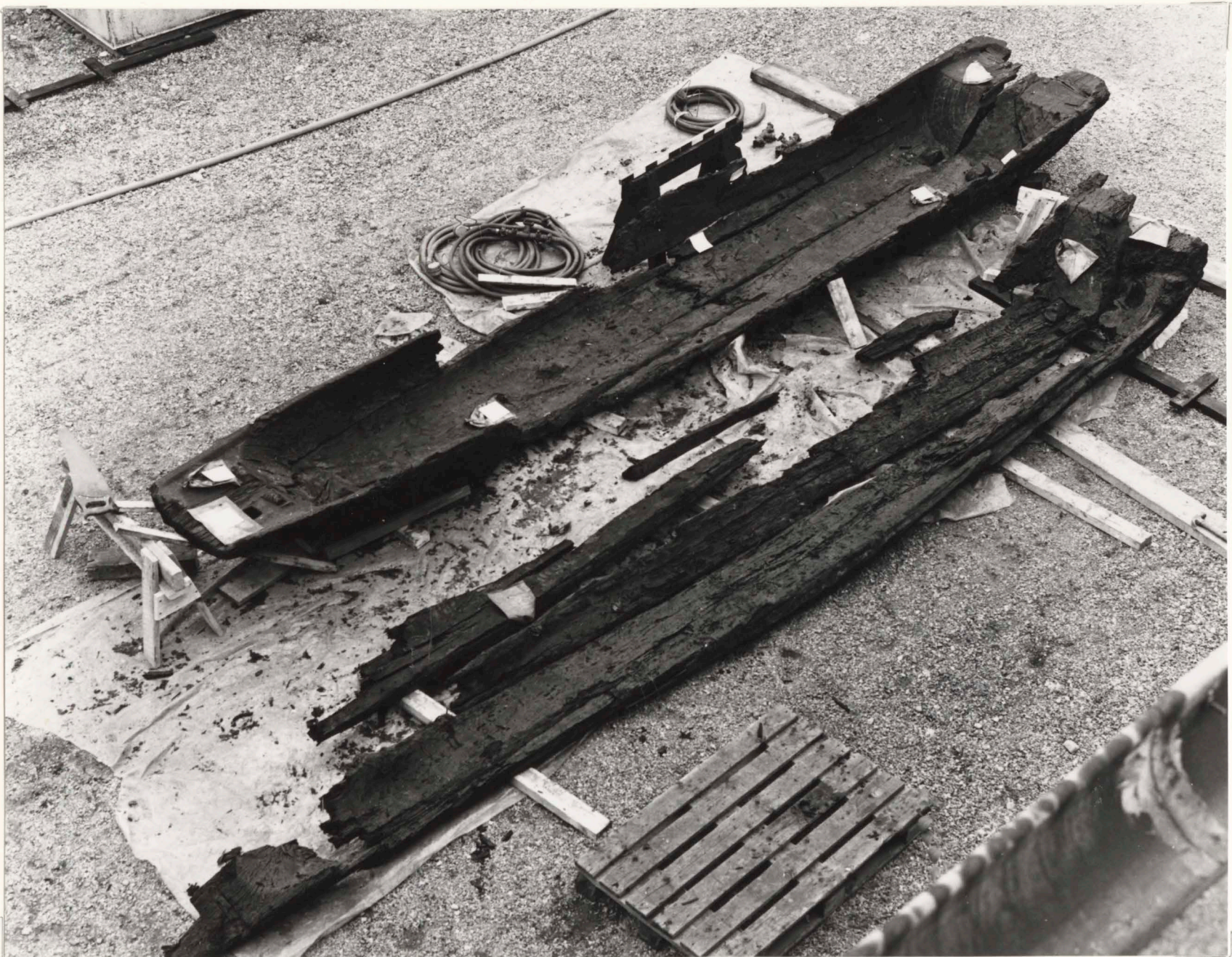
Göteborg

Björlanda 221 & 222

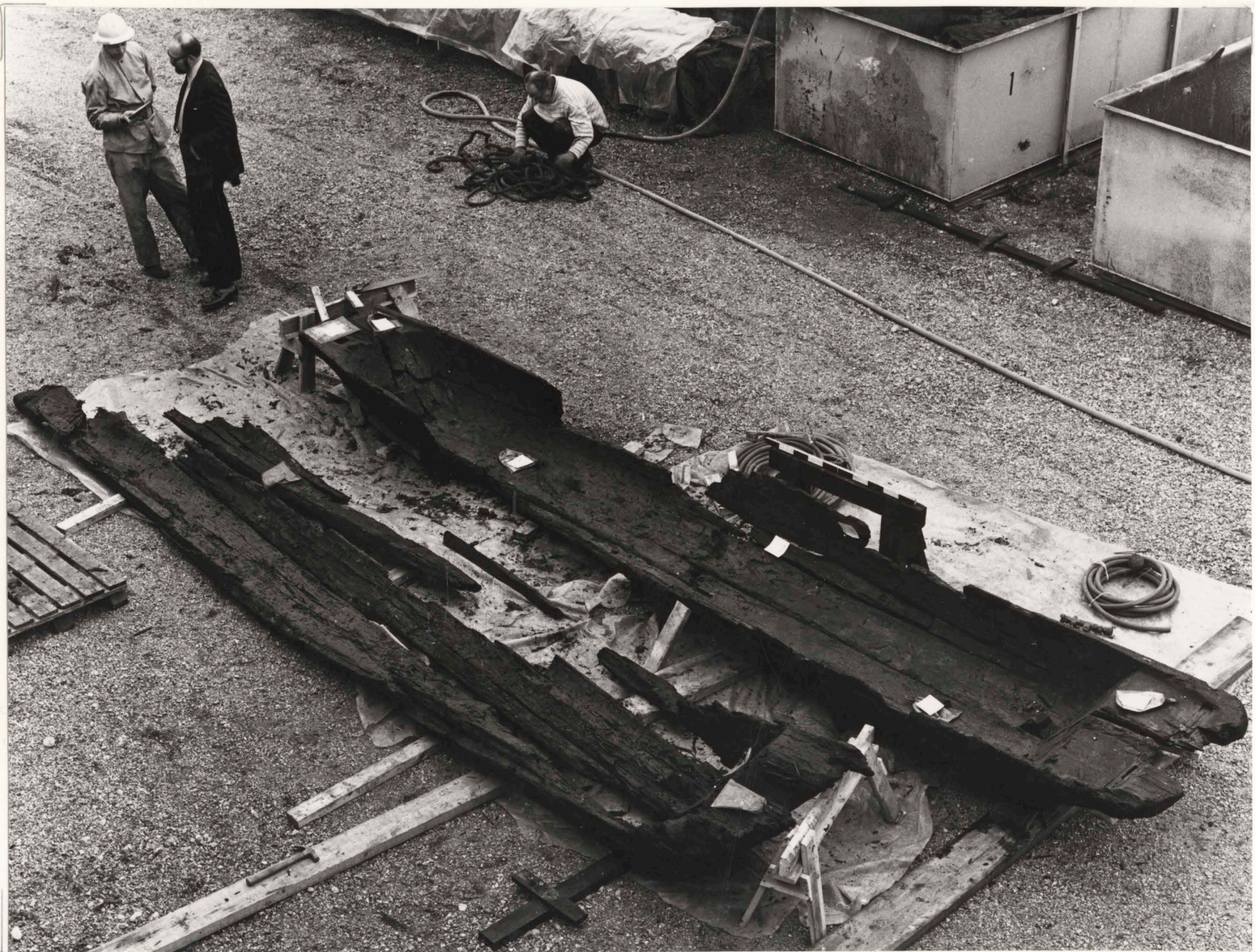
Låssby / Skäggered

Båt I och II efter polyglykolbehandlingen. Foto Wasavarvet, Stockholm.

Göteborg
Björlanda 221 & 222
Låssby / Skäggered

Göteborg
Björlanda 221 & 222
Låssby / Skäggered

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Båt I sedd akerifrån. Foto Wasavarvet.

Göteborg

Björland 221 & 222

Låssby / Skäggered

Båt I sedd förifrån. Foto Wasavarvet.

Båt I. Detalj av akterpartiet. Foto Wasavarvet.

Göteborg
Björlanda 221 & 222
Låssby / Skäggared

Båt I. Detalj av akterparti från babord. Foto Wasavarvet.

Båt I, något akter om midskepps, sedd från babord sida.
Foto Wasavarvet.

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Båt II sedd förifrån. Foto Wasavarvet.

Göteborg

Björlanda 221 & 222

Låssby / Skäggered

Båt I och II efter polyglykolbehandling under ca tre år. Foto Wasavarvet 1974.